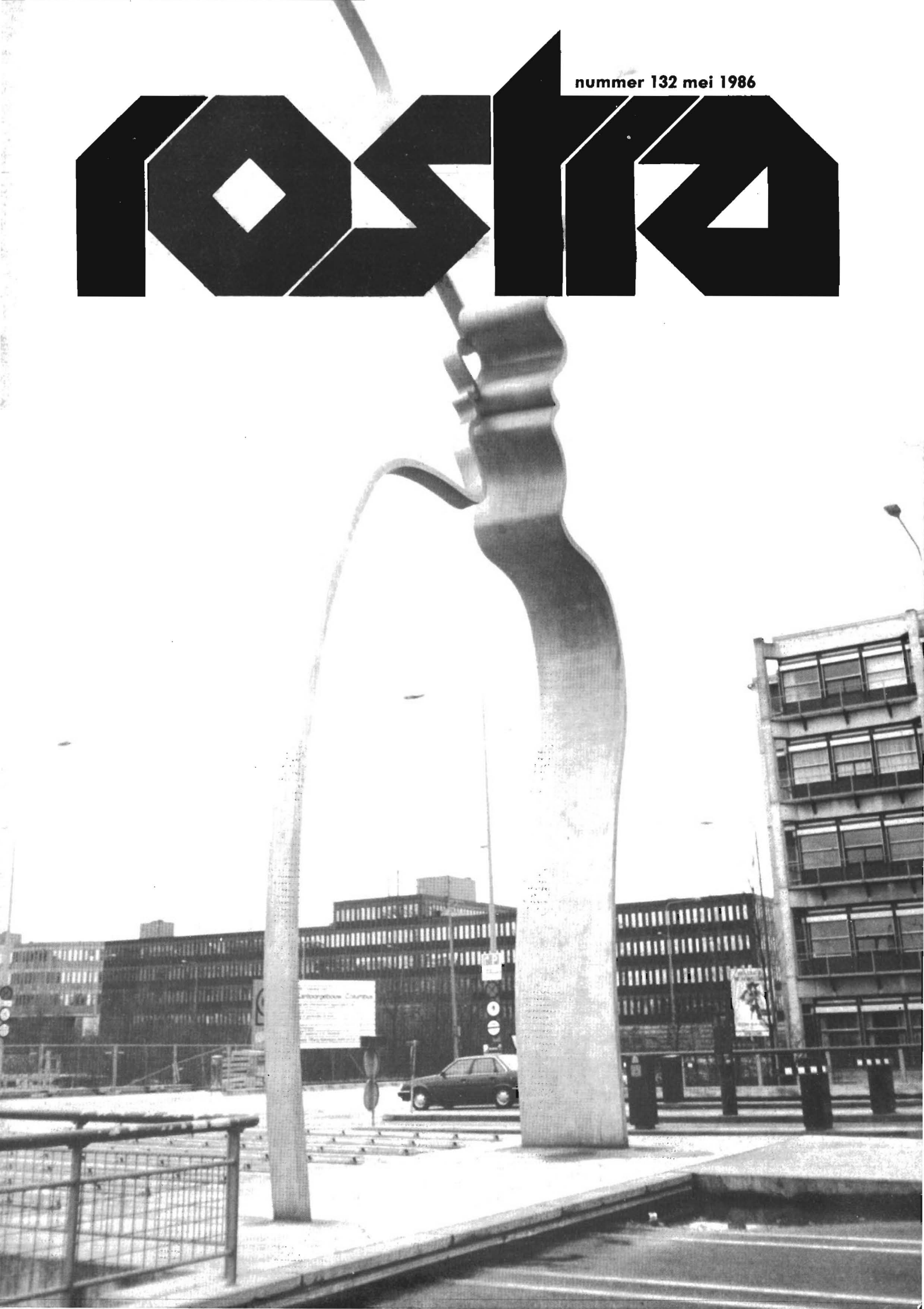

nummer 132 mei 1986

nostra

BLAD VAN DE ECONOMISCHE
FACULTEIT AAN DE
UNIVERSITEIT VAN AMSTERDAM

REDACTIE

Ruben Bergkamp
Koos Boering
Gosia Bos-Karczewska
Maria Brouwer
Esther Bijlo
Adriaan Dorresteyn
Marleen Janssen Groesbeek
Marcel Michelson
Henry Tjoe-Ny
Paul Wind

REDACTIONEEL

Amsterdam(Reuter) - De geachte Rostra-redactie deelde mede dat met ingang van het 133ste nummer, drs. MM de redactie heeft verlaten. Drs. MM kenmerkte zich door zijn nimmer aflatende ijver en kritische blik ten opzichte van het fakulteitsgebeuren. Naast het Rostra-redakteurschap is hij 2 jaar studentlid van het faculteitsbestuur geweest. Over zijn opvolger zei hij: 'Ik moet tot mijn spijt konstateren dat hoewel Rob (Jorg-red.) een hoop bestuurlijke ervaring heeft, ik hem nog nooit heb kunnen betrappen op een origineel idee en dat heb je in het bestuur echt wel nodig.'

De redactie van Rostra hoopt dat de Reuter-redactie een creatief gebruik zal maken van de originele ideeën van drs. MM.

ADRES

Jodenbreestraat 23
kamer 2386
1011 NH Amsterdam

telefoon: 525 2497

Adreswijzigingen:

Studentenadministratie
Jodenbreestraat 23
1011 NH Amsterdam

Reacties

De redactie stelt zich open voor reacties, behoudt zich echter het recht voor deze in te korten.

ADVERTENTIES

Advertentietarieven zijn op aanvraag verkrijgbaar.
Opdrachten bij voorkeur schriftelijk aan de redactie richten.
Voor telefonische inlichtingen:
(020) 525 2497
(020) 798222 (Ruben Bergkamp)

Rostra verschijnt acht keer per jaar in een oplage van 3.000 exemplaren.

ISSN 0166-1485

COVER

Dick van Hell

DRUK

Kaal Boek, Nwe Herengr.61, Amsterdam.
telefoon: (020) 262 908

INHOUD

Vrouwen tussen wetenschap en beleid, MM	pag. 3
Koninklijke Bijenkorf Beheer, KB	pag. 5
De grote vier en de economie, MM	pag. 9
Ekonom en verkiezingen: een groeiende band, Arthur Schram	pag. 13
Jonge economen op het carrièrepodium, MJG	pag. 14
Voorwaardelijke financiering, I. Wahab	pag. 17
De tincrisis, Steven Adolf	pag. 20
De verkeerde weg, Belderok	pag. 21
Orderzoek in Nicaragua, Marc Peerdeman, Metten Koster	pag. 24

Openbare les prof. Monika Triest

Vrouwen tussen Wetenschap en Beleid

Op 25 april vonden zowel in de aula van de universiteit als het Vlaams cultureel centrum 'De Brakke Grond' openbare lezingen plaats van Monika Triest. Dit in verband met haar recente benoeming als hoogleraar Emancipatiebeleid. De recente flexibilisering van arbeidscontracten heeft een negatief effect op de arbeidsmarktpositie van vrouwen, aldus mevrouw Triest.

Op zich is mevrouw Triest al sinds 1 september 1985 in dienst van de universiteit, maar het is gewoonte dat een inaugurele rede later wordt uitgesproken; er moet immers over worden nagedacht. Er lopen op deze faculteit zelfs hoogleraren rond die nog nooit een oratie hebben gehouden.

Mevrouw Triest is momenteel 45 jaar en ze studeerde klassieke filologie (taalwetenschap) aan de Rijksuniversiteit te Gent. Ze doceerde Latijn en Grieks in het middelbaar onderwijs in België. Later studeerde en werkte ze in vervolgens Duitsland, Tjechoslowakije, Canada en de Verenigde Staten.

In 1975 behaalde ze het doctoraat Sociologie en Onderwijskunde aan de University of Cincinnati met het proefschrift "Women leadership roles in two selected labor unions in Belgium and the United States."

In 1977 keerde ze terug naar België en vond ze een werkkring aan de Universitaire Instelling te Antwerpen. Van 1980 tot 1985 doceerde mevrouw Triest aan diverse Vlaamse onderwijsinstellingen.

Ministerie

De leerstoel 'Werkgelegenheidsvraagstukken binnen het Emancipatiebeleid' is een zogenaamde bijzondere leerstoel. Dit houdt in dat de stoel door iemand anders dan de universiteit wordt bekostigd. In dit geval wordt de leerstoel, voorlopig voor vier jaar, betaald door het Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid. In haar inaugurele rede behandelde mevrouw Triest een drietal vragen. Hoe staat het met het emancipatie onderzoek als wetenschappelijk onderzoek? Waarom is werkgelegenheid een belangrijk vraagstuk binnen het emancipatiebeleid? En, wat zijn de urgente arbeidsvraagstukken voor vrouwen vandaag?

Wetenschap is het verwerven van kennis, stelt mevrouw Triest, en feministes beoefenen wetenschap vanuit een welbepaalde ideologische visie of vanuit een praktijkgerichtheid. Er bestaat echter geen feministische wetenschapsbeoefening. Emancipatieonderzoek onderscheidt zich van Vrouwenstudies door de praktijkgerichtheid en de nadruk op arbeids- en machtsrelaties. Vrouwenstudies daarentegen concentreren zich meer op onderzoek naar 'vrouwelijkheid'.

Mevrouw Triest stelt dat er voor de uitvoering van emancipatie onderzoek drie fasen noodzakelijk zijn. Ten eerste de fase van gelijke behandeling. Hierbij behoort de studie van de mechanismen die het bestaan van directe en indirecte discriminatie in stand houden. Ten tweede de fase van de sociale verandering. Ten behoeve van deze fasen worden

tatie van gelijkwaardige kandidaten) en het basisloon.

Flexibilisering

Een van de meest urgente problemen binnen het emancipatieonderzoek is volgens mevrouw Triest de recente trend van flexibilisering van arbeidscontracten. De gevolgen

---

Er bestaat géén feministische wetenschap.
Er zijn alleen feministen die aan wetenschap doen.

---

omschrijvingen gemaakt van de verandingsprocessen die nodig zijn om ongelijkheid en onderdrukking van vrouwen op te heffen. De derde en laatste fase is die van de geëmancipeerde samenleving. Hierbij hoort toekomstgericht onderzoek naar een samenleving waarin de voorwaarden voor emancipatie van alle individuen en groepen vervuld zijn.

Arbeid

De arbeidspositie van vrouwen wordt veelal gezien als de bepalende positie voor de maatschappelijke positie van de vrouw. De aandacht van de huidige emancipatie onderzoekers richt zich op de stelling dat economische zelfstandigheid een noodzakelijke voorwaarde is voor de emancipatie van de vrouw en de geëmancipeerde samenleving. Mevrouw Triest stelt dat de bijdrage van de wetenschap tot het vraagstuk van economische zelfstandigheid ontoereikend is. Ook de bijdrage van de overheid aan het realiseren van economische zelfstandigheid voor vrouwen is ontoereikend. Mevrouw Triest wijt dit vooral aan het feit dat de overheid voornamelijk een juridische benaderingswijze hanteerde. Zij stelt dat gebleken is dat wetgeving onvoldoende is om diepgaande maatschappelijke processen en structuren te veranderen.

De vakbeweging en de vrouwenbeweging dragen bij tot een beter begrip van de maatregelen die nodig zijn om economische zelfstandigheid voor vrouwen mogelijk te maken. Daarbij moet men denken aan positionele actie (voorrang van vrouwen bij sollici-

tië van de arbeidsmarktpositie van vrouwen zijn reeds waarneembaar. De oproepkracht, thuiswerkster: het zijn tekenen van een zwakke arbeidsmarktpositie. Mevrouw Triest ziet ook lichtpuntjes in de trend van flexibilisering. Zij roept op te onderzoeken in hoeverre de vooraf door de werkgevers geïnitieerde flexibilisering kan worden aangewend ter realisering van de eisen naar individualisering en economische zelfstandigheid zoals de vrouwen beweging die stelt.

Mevrouw Triest richtte zich vanaf de kansel ook tot de universiteit van Amsterdam. Ook de UvA werkt steeds meer met arbeidscontracten en onvolledige functies. Volgens Monica Triest heeft dit een negatief effect op de structurele positie van vrouwen aan deze universiteit, daarnaast het uitvoeren van emancipatieonderzoek hierdoor bedreigd.

MM

Bedrijfseconomen die meer dan één organisatie willen adviseren

Karakteristiek van onze Maatschap

Dijker en Doornbos/accountants onderhoudt een nauwe samenwerking met Van der Torn & Buningh/organisatieadviseurs, Buradi Groep/accountants-administratieconsulenten, De Boer en Van Keulen/belastingadviseurs en GIS/adviseurs voor organisatie en automatisering. Hierdoor kunnen wij onze opdrachtgevers op een breed gebied deskundig van dienst zijn.

Bovendien is er dankzij de gevarieerde samenstelling van het cliëntenpakket een groot scala van ervaring aanwezig.

Wij vinden dat onze opdrachtgevers recht hebben op meer dan alleen de controle van de jaarrekening. Tot onze vakopvatting behoort evenzeer de adviesfunctie van de registeraccountant die onder andere tot uitdrukking komt in actieve assistentie en, waar nodig, in het aandragen en begeleiden van oplossingen, kortom: in een grote betrokkenheid.

Een en ander voltrekt zich in een sfeer van voortdurende kwaliteitsbewaking en -verbetering.

Reden voor de vacature

Het spreekt vanzelf dat een Maatschap als de onze bepaald geen statische eenheid kan worden genoemd. Ook het karakter van onze taakopvatting zorgt trouwens voor de noodzakelijke dynamiek. Uiteraard zijn in zo'n organisatie vrijwel permanent vacatures te vervullen. Daar zijn verschillende redenen voor: enerzijds het natuurlijke personeelsverloop en anderzijds de gestage groei van de werkhoeveelheid.

Uw kwalificaties

Een eerste vereiste is, dat u in aansluiting op uw studie (bedrijfs)economie aan een Nederlandse hogeschool of universiteit, de postdoctorale studie "accountancy" volgt. De Maatschap biedt u voor het volgen van die studie ruime faciliteiten. Uw leeftijd zal rond de 25 zijn.

Uw interesse/de functie

Het moet u boeien om de organisaties die door u worden bezocht door en door te leren kennen.

Daarvoor is een systeem van toetsing beschikbaar aan de hand van beproefde (maar eigentijdse!) methoden en technieken. Aangezien u bij cliënten werkt die in verschillende sectoren van de economie hun belangen hebben, is het belangrijk dat u zich snel kunt aanpassen aan de werksituatie. Daarbij zult u moeten beschikken over doorzettingsvermogen, hoofd- en bijzaken

kunnen onderscheiden en met handhaving van uw persoonlijkheid in een team kunnen werken. In het begin draait u mee in de controlepraktijk. Daarbij wordt uiteraard rekening gehouden met uw postdoctorale studieprogramma. Aldus ontwikkelt u zich snel en efficiënt tot registeraccountant.

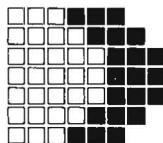
Wij gaan er, net als u, vanuit dat u uw postdoctorale studie accountancy met goed gevolg afsluit. Afhankelijk van uw ontwikkeling binnen de Maatschap behoort daarna benoeming tot medewerker of venoot tot de mogelijkheden.

De kennismakingsprocedure

U kunt ons schrijven of telefonisch laten weten, dat u bent geïnteresseerd in een gesprek. Wend u dan tot onze Centrale Personeelsdienst, t.a.v. Mevr. M.M.L. Kluiters, Postbus 11, 3720 AA Bilthoven. Telefoon 030-790844.

M/V

Het spreekt vanzelf dat bij onze Maatschap vrouwelijke collega's net zo welkom zijn als mannen.

Dijker en Doornbos/accountants

26 vestigingen in Nederland, 2 in België en 1 in Curaçao. Door het internationale samenwerkingsverband binnen Binder Dijker Otte & Co. (BDO), met 300 vestigingen over de hele wereld, zijn wij in staat om onze opdrachtgevers ook buiten de landsgrenzen optimaal te ondersteunen.

Koninklijke Bijenkorf Beheer

Een van onze grootste warenhuizen, waar in totaal zo'n 18.000 mensen werken, en waar men een omzet heeft van meer dan 3 miljard is het Koninklijke Bijenkorf Beheer. Het bedrijf is uit de rode cijfers en dit jaar betekent tevens het einde van een revolutionair herstelplan. Mede omdat dit dus een belangrijk jaar is voor KBB en omdat er op de Erasmus Universiteit en T.H. Twente een KBB-case gegeven wordt, een nadere analyse van dit bedrijf.

Het bedrijf begon op de Amsterdamse Nieuwendijk in 1870, waar Simon Philip Goudsmit zijn magazijn De Bijenkorf opende, een eenvoudige textielzaak. In 1914 groeide het bedrijf, onder leiding van Isaac, door onder andere de opkomst van de confectie, uit tot een groot bedrijf, te groot voor de Nieuwendijk en dus verplaatste de Bijenkorf zich naar het Damrak. In 1926 werd de Hollandsche Eenheids Maatschappij Amsterdam (HEMA) opgericht en dit was de eerste vorm van zelfbediening in Nederland. De Bijenkorf en de Hema waren allebei succesvol en het aantal vestigingen groeide dan ook gestaag.

Na de oorlog ging de HEMA een specifieke koers varen, namelijk 'value for money', dus meer aandacht op de kwaliteit. In 1958 bleek de HEMA zo'n succes te zijn dat werd besloten een aparte statutaire HEMA directie te benoemen en ook een separaat investeringsplan voor de HEMA op te stellen. Ook de Bijenkorf was ondertussen gegroeid tot 4 vestigingen in het land.

Op 1 februari 1966 vond er een belangrijke statutenwijziging plaats: tot nu toe was de Bijenkorfdirectie de hoofddirectie, maar men veranderde de structuur van de onderneming in een concern, waardoor er een concerndirectie ontstond met daaronder de directies van de Bijenkorf en de HEMA (zie figuur 1). In 1970 bestond de Bijenkorf 100 jaar en werd de complete naam: Koninklijke Bijenkorf Beheer.

Stroomversnelling

KBB maakte nu een grote verandering door en kwam in een stroomversnelling. Er is sprake van een concernopvatting en er wordt een stafdirecteur Sociaal Beleid aangesteld. Dit leidt tot de eerste concern CAO in Nederland. De filosofie van de Bijenkorf is dat er expansie via eigen formules moet komen, dus niet via overnames van andere bedrijven. De eigen formules worden ontwikkeld door de Raad van Bestuur en deze nemen de beslissingen over investeringen en concretisering van de nieuwe formules.

In de jaren zeventig, de topjaren van KBB, steeg het aantal bedrijven binnen de poorten van KBB aanzienlijk: Galeries Modernes, Maxis, Trefcenter, Praxis, de Bouwvakker, Perry Sport, Sporthuiscentrum, Eurobee, Robex, Kilimipex Total Care, Mobell en Macks (Amerika). De investeringen groeiden tot ongekende hoogte (619 miljoen). Dit moest doordat de rente zo hoog was (12%) geheel gefinancierd worden met leningen. De rentelasten stegen dan ook van 13,9 mln. in 1971

tot 48,9 mln. in 1980, terwijl het exploitatieresultaat 47,8 mln. respectievelijk 106,6 mln. was.

De ommekeer

Dit kon niet lang meer goed gaan en de Raad van Bestuur kondigde in 1981 aan dat er 1300 á 1500 banen moesten komen te vervallen, om zich qua personeelsbestand en kostenniveau op de afnemende bestedingen in te stellen.

In 1982 bleek uit het jaarverslag dat er een verlies werd gemaakt van 34,5 mln. Er ontstond paniek op de beursvloer en de aandelen van KBB daalden onder de nominale waarde van 20 gulden. Het bedrijf leek ten dode te zijn opgeschreven. Er werden plannen gemaakt door het organisatie- en adviesbureau McKinsey, waaruit bleek dat de Bijenkorf via een sterfhuisconstructie moest worden afgestoten en er ook nog eens 2000 man ontslagen moesten worden, doordat alle onrendabele filialen en onderdelen van het concern zouden worden afgestoten. Ook de afvloeiingsregelingen, die bij KBB boven het wettelijk nivo lagen, zouden nu teruggebracht worden tot de wettelijke bepalingen. Dit geheel aangevuld met een kapitaalinjectie van de overheid en het aantrekken van 40 miljoen risicodragend vermogen, waardoor er 160 miljoen geleend zou kunnen worden, zou er voor moeten zorgen dat KBB weer uit de rode cijfers zou komen.

Op dit plan van McKinsey kwam veel reactie van het publiek, werknemers en vakbonden. Er werden acties gestart met leuzes als 'De Bijenkorf moet blijven' en vele artiesten ondersteunden deze actie. Niet zonder resultaat, want op 28 januari 1983 kwam de Raad van Bestuur met een revolutionair herstelplan.

Herstelplan

Dit plan bevatte een driesporen beleid steunend op: overheid, financiers en personeel. De financiers werden gevraagd om gedurende drie jaren af te zien van rente over 80 miljoen aan leningen. Aan de overheid werd gevraagd een (achtergestelde) lening op zachte voorwaarden te verstrekken. Het personeel werd gevraagd een loonoffer te brengen door afschaffing van de kerstratificatie (4%) en bevrozing van de prijscompensatie. Ook moest er een personeelsinkrimping komen van ongeveer 1500 personeelsleden en werden de onrendabele delen (Perry Sport, Macks Stores, Mobell) verkocht.

Het holdingkantoor in de Bijlmer was net klaar. Het kantoor werd gebouwd om de concern-gedachte gestalte te geven. De leiding moest zijn ondergebracht in één gebouw om van daaruit de lijnen uit te zetten. Het bedrijf probeerde ook andere ondernemingen in zich op te nemen en via de 'know-how' in de holding deze bedrijven dan groot te maken. Men was dus klaar voor de (expansieve) toekomst. De bestedingen namen echter sterk af, dus ook de holding was te groot van opzet geweest voor de onderneming. Het holdingkantoor werd niet optimaal benut en de Raad van Bestuur stelde voor dit te verhuren aan derden of het liefst te verkopen.

Het herstelplan werd niet overal met gejuich ontvangen. De Dienstenbond FNV vond dat de werknemers te veel inleverden in vergelijking met de financiers. Het probleem lag niet bij de factor arbeid, maar bij de financieringsstructuur, aldus de vakbond. Ook de rol van de Amro-bank werd door de vakbond benadrukt, deze leverde in het herstelplan van de Raad van Bestuur vrijwel geen bijdrage, terwijl deze mede schuldig was aan de problemen door het blijven financieren van de leningen. Een bank voelt zich pas gerechtigd in te grijpen op het moment dat het te laat is, namelijk als de financiële gegevens dit toe laten. De Dienstenbond kwam dan ook binnen 14 dagen met een eigen herstelplan, die het behoud van werkgelegenheid moest garanderen en ook offers aan de banken vroeg. Ook de Vereniging voor Middelbaar en Hoger Personeel (VMHP) kwam met een plan gebaseerd op het herstelplan van de Raad van Bestuur, maar de inlevering van de werknemers moest geschieden in de vorm van investeringsloon (het omzetten van ingeleverd loon in aandelen), waardoor het risicodragen vermogen van de onderneming weer toenam en de leningen met dat geld afgelost zouden kunnen worden. Er kwam nu een periode van overleg, een lange periode van overleg, want de bonden wilden garanties over het in te leveren loon en de financiers wachtten op de garanties van de overheid en de overheid op de garanties van de bonden. Uiteindelijk werd in de nacht van maandag 7 maart op dinsdag 8 maart een akkoord bereikt met alle partijen. KBB kreeg drie jaar de tijd om orde op zaken te stellen en het bedrijf weer uit het slop te halen en de Bijenkorf blijft

Organisatie/automatisering... pionier-perspectieven voor jonge academici

Advies vraagt om specialisatie. Moret & Limperg Adviseurs voor Organisatie en Informatica is een verregaand verzelfstandigd, specialistisch onderdeel van Moret & Limperg Registeraccountants, een van de grote accountantsmaatschappen in Nederland. Nauwe banden zijn er met Moret Guddé Brinkman Belastingadviseurs. Wereldwijd is de maatschap actief via Arthur Young International. De specialistische adviespraktijk groeit voorspoedig en omvat twee sectoren:

Organisatie en Management: voor advies omtrent beleid en strategie, organisatiestructurering, managementtechnieken, samenwerking van organisaties, snelle doorlichtingen, conditie-analyses, werving en selectie van personeel.

Informatica: voor advies, begeleiding en toetsing bij het ontwerp en de bouw van informatiesystemen, bij de automatisering van mainframe tot micro en bij de opzet c.q. optimalisatie van administratieve organisaties.

Om gelijke tred te houden met de ontwikkelingen in het opdrachtenpakket breiden wij ons personeelsbestand aanzienlijk uit. In beide sectoren betekent dit interessante perspectieven voor pas afgestudeerde academici in de startfunctie van

aankomend organisatie-/ automatiserings-adviseur

De gedachten gaan uit naar bedrijfseconomen, bedrijfskundigen, ingenieurs, informatici of accountants. Leeftijd 25-30 jaar. Op basis van hun – met succes afgesloten – studie in een van deze richtingen, wacht hen na een gedegen inwerkperiode een uitstekende toekomst op het gebied van organisatie/automatisering.

Omvang en aard van de vele (mogelijke) activiteiten op dit terrein vereisen permanente belangstelling voor de nieuwste ontwikkelingen, inventiviteit, analytisch vermogen en een op de praktijk gerichte instelling.

Gezien de vele interne en externe contacten zijn communicatieve vaardigheden noodzakelijk. Zowel in teamverband als individueel staan deze medewerkers hun 'manneltje'. Mede daaraan danken zij hun zelfstandig optreden in een afwisselende werkkring, waarin zij hun kwaliteiten en capaciteiten volledig kunnen concretiseren.

Naast goede primaire en secundaire arbeidsvoorwaarden maken vooral de opleidingsfaciliteiten – deels in internationaal verband – en de ontplooiingsmogelijkheden het werken bij Moret & Limperg aantrekkelijk.

Informatie wordt desgewenst verschaft door de heer drs. T.H. de Loos, tel: 030-824933. Uw sollicitatie kunt u richten aan Moret & Limperg Adviseurs voor Organisatie en Informatica, Lomanlaan 55, 3526 XC Utrecht.

Moret & Limperg
Adviseurs voor Organisatie en Informatica

LID VAN ARTHUR YOUNG INTERNATIONAL

De financiële ruimte kwam tot stand door: omzetting van 60 miljoen aan leningen in cumulatieve preferente aandelen (18 miljoen); inlevering van het personeel ten gunste van een afvloeiingsfonds, een VUT-regeling en arbeidstijdverkorting (60 miljoen); afzien van rente op een achtergestelde lening door de overheid gedurende twee jaar en omzetting van deze rente in een nieuwe lening (21 miljoen); inbreng door Vendex International van nieuw kapitaal, waardoor het aandeel van Vendex in KBB toeneemt tot 40% van het aandelenkapitaal (41 miljoen); continuering van de korte termijn financiering voor drie jaar door huisbankier de Amro-bank. Dit alles leidde er toe dat het garantievermogen met ongeveer 130 miljoen stijgt (op een balanstotaal van ongeveer 1,3 miljard). Ook vond er een opsplitsing in divisies plaats, waardoor naast de geconsolideerde jaarrekening, ook de (gedeeltelijke) balans en verlies- en winstrekening van de verschillende divisies bekend werden.

In het jaar 1983 vond de eerste aanzet van het herstelplan plaats. Perry Sport werd verkocht aan Vendex International en ook Mobell werd afgestoten. De Bijenkorf was klaar met de verbouwingen (Strategische Heroriëntatie) en ook klaar om zijn vloerooppervlak volledig te benutten. Uit het jaarverslag bleek de Bijenkorf met flinke verliezen te draaien en dit werd jarenlang goed gemaakt door de winst van de HEMA. Door het herstelplan is de structuur van KBB ook veranderd en is de Bijenkorf losser komen te staan van het concern (zie figuur 2). Leningen werden niet meer verstrekt aan KBB, maar nu aan de verschillende divisies. Door het herstelplan nam de financiële positie van KBB sterk toe: verhouding eigen/vreemd vermogen steeg van 0,14 tot 0,33.

Het herstel zette door mede dankzij het aantrekken van de economie en KBB maakte in 1983/1984 al een bescheiden winst van 0,7 miljoen. In het boekjaar 1984/1985 maakte KBB zelfs weer een winst van 34,6 miljoen. De omzet steeg en bij de Bijenkorf zelfs met 7,8%! In het jaar 1985 vond er een onderhandse aandelenemissie plaats, die ervoor zorgde dat de vermogenspositie versterkte. Ook de halfjaarlijkse berichten bleken goed te zijn. Eind 1985 werd Maxway (Amerika) verkocht.

Uit het jaarverslag 1985/1986 blijkt er een winst van 48,6 miljoen gemaakt te zijn. De omzet steeg met 5,4% (detailhandel: 2%) en vooral de omzetstijging bij de Bijenkorf was zeer groot: 11,1%. Als men de verschillende (kern)divisies bekijkt komt men uit op het volgende plaatje: Bijenkorf met een winst van 9 ton (met de aantekening dat het concern driekwart van de rentelasten draagt); Maxis/-Praxis met een winst van 9 ton en de HEMA met een winst van 44 miljoen(!). KBB steunt dus nog steeds op de HEMA en zal dit de komende jaren nog wel blijven doen. De Raad van Bestuur heeft plannen om het winkelar-senaal nu verder uit te breiden aangezien de basis nu (te) smal is geworden. Er komen nieuwe vestigingen van de HEMA en van de Bijenkorf (in Utrecht!).

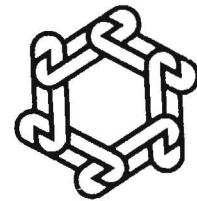
Resumerend kom ik tot de volgende conclusie:

KBB had zich in de jaren zeventig ingesteld op een groeiend welvaartsniveau. De investeringen die op een gegeven moment uit de hand liepen kon niemand voorzien, omdat deze zeer geleidelijk toenamen en men juridisch ook gebonden was deze investeringen uit te voeren. In het begin van de jaren tachtig nam de economische groei sterk af en dit kwam vooral hard aan bij de detailhandel, omdat

de bestedingen sterk terugliepen. Toch deed KBB het niet slecht in vergelijking met de detailhandel als geheel, sterker nog ze deed het zelfs goed. Het ging mis door de uit de hand gelopen rentekosten, die op een gegeven moment 70% van het exploitatieresultaat opslokten. Door het herstelplan kreeg de KBB de kans zich gedurende 3 jaar te herstellen en weer tot positieve resultaten te komen.

Nu deze periode voorbij is en KBB weer geheel op eigen benen moet staan, kan men zeggen dat het herstelplan gewerkt heeft. KBB is momenteel weer een gezond bedrijf, dat met winst draait. De aandelenkoersen hebben zich hersteld en wie nu een aandeel KBB wil kopen moet ruim tachtig gulden op tafel leggen. Het was een samenloop van omstandigheden waardoor KBB in de problemen geraakte, maar door samenwerking van werknemers, financiers en overheid bleek het bedrijf toch weer levensvatbaar te zijn.

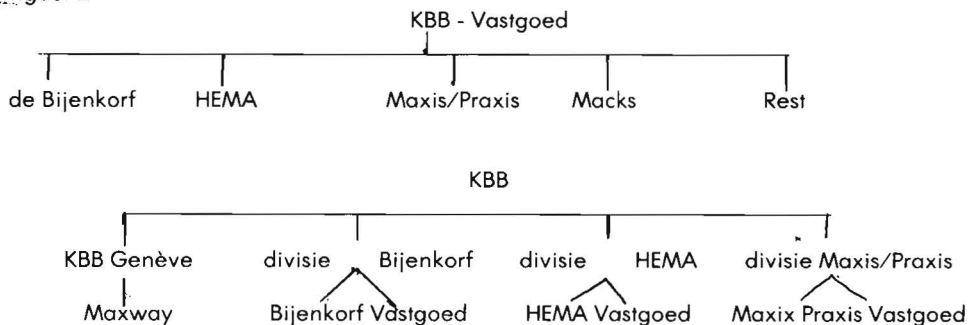
KB

figuur 1

...figuur 2

Vastgoed: onroerend goed van de diverse werkmaatschappijen (= garantie voor leningen)

Afgestudeerde bedrijfseconomen kunnen bij Akzo . . . . maken

Bij elk nieuw studiejaar speelt de vraag: wat straks?
Want studeren doe je ook voor een goede baan later. Bij Akzo bijvoorbeeld, waar **jonge bedrijfseconomen** interessante kansen krijgen.

Mogelijkheden voor carrière en promotie in de financieel-economische sector en in de commerciële sector in binnen- en buitenland.

Wat is Akzo?

Akzo is een internationale groep van ondernemingen met ongeveer 220 vestigingen in bijna 50 landen. Over de gehele wereld werken bij Akzo ruim 66.000 mensen.

In Nederland heeft Akzo 40 vestigingen, in West-Duitsland 25, in de overige Europese landen 80, in de Verenigde Staten 35. Maar Akzo heeft ook belangen in bijvoorbeeld Latijns Amerika en Zuid Oost Azië.

Via zes produktdivisies en een Amerikaanse divisie coördineert het internationale hoofdkantoor in Arnhem al deze activiteiten.

Innovaties voor de toekomst

Bij Akzo worden regelmatig nieuwe produkten en processen ontwikkeld en geïntroduceerd. Daarbij is bedrijfs-economische deskundigheid van belang voor investeringsbeslissingen en marktanalyses. Akzo innoveert op het gebied van vezelversterkte kunststoffen, chemische specialiteiten, verf- en beschermingssystemen en biotechnologie.

Gekwalificeerde medewerkers

Akzo wil voorop blijven en de verworven posities versterken. Daarom wil Akzo beschikken over excellente economen die vooral praktisch en sociaal-vaardig zijn ingesteld. Akzo vraagt een voltooide opleiding bedrijfseconomie met vakken als financial accounting en bestuurlijke informatiekunde of commerciële beleidsvorming en marketing management.

Uw toekomst en die van Akzo

Een loopbaan bij Akzo betekent een bijdrage leveren aan nieuwe activiteiten en ontwikkelingen op alle gebieden waarop Akzo internationaal werkzaam is: chemie en zout, kunstvezels en verf, farmacie en consumentenprodukten. Akzo werkt aan haar toekomst en wenst u succes met uw studie, voor úw toekomst. En misschien liggen er straks ook voor u promotiekansen bij Akzo. Als u daar eens over wilt praten, Drs. T.A. Schouten van de afdeling Personeelsbemiddeling en -ontwikkeling is uw gesprekspartner.

Akzo Nederland bv,
Postbus 472,
6800 AL Arnhem

AKZO vernieuwend
op vele markten

Verkiezingsprogramma's bekeken (1 mei 1986)

De grote vier en de economie

Op 21 mei mogen we weer stemmen. Voor studenten de derde keer binnen enkele weken. Dit keer de Tweede Kamer. In deze tijd van licht herstel uit een diepe recessie blijft de financiële onderbouwing en de visie op de economie die uit een verkiezingsprogramma spreekt van groot belang. Met behulp van prof. dr. I. Lipschits bundeling bekeek de Rostra de programma's van CDA, D'66, PvdA en VVD.

Verouderd

Een overeenkomst tussen de vier programma's is dat ze in feite alle vier al verouderd zijn. Tussen het afsluiten van de programma's en dit moment zijn bijvoorbeeld de aardgasbaten voor de staat meer dan gehalveerd. Verder gaan de partijen uit van een groei van de beroepsbevolking van 50.000 (CDA) tot 70.000 (PvdA) per jaar. Het CPB voorspelt in het Centraal Economisch Plan 1986 een jaarlijkse toename van de beroepsbevolking met honderdduizend.

Verdere bijstellingen kan ik je helaas niet melden omdat ik de tekst van het CEP 1986 nog niet heb gezien.

D'66 biedt het minst financieel onderbouwd programma en is ironisch genoeg daarom op dit punt het meest realistisch: 'De ontwikkeling van vele financiële variabelen is te wispelturig om een blauwdruk te kunnen opstellen.'

Alle partijen hanteren een verwacht groeipercentage van 2% per jaar.

CDA

Het programma van het CDA bevat voldoende aanknopingspunten om met welke partij d an ook een coalitie te vormen. Zowel nadruk op werkgelegenheid als terugdringen van de collectieve lasten worden genoemd.

De maatschappij die het CDA voor ogen heeft kenmerkt zich door a) een streven naar gerechtigheid, welke burgers en hun samenlevingsverbanden beschermt. Zowel ten opzichte van elkaar als ten opzichte van de overheid. Daardoor wordt voorkomen dat deelbelangen gaan overheersen; b) solidariteit, welke groeps- en klassengrenzen overschrijdt, de zwakken in de samenleving beschermt en op internationaal gebied ontwikkelingssamenwerking bevordert; c) spreiding van verantwoordelijkheid, met als doel mensen en organisaties eigen taken te laten en zo hun recht op zeggenschap tot gelding te brengen; d) het besef dat mensen de hun toevertrouwde schepping als rentmeester hebben te beheren en misbruik ten eigen bate dus niemand is toegestaan.

Het CDA schuwt in haar programma het filosofische niet: 'Achter de financieel-economische verschijningsvorm van de problemen gaat een levensstijl schuil, die bij analyse van de huidige sociaal-economische

situatie niet veronachtzaamd mag worden.' Hiermee wordt bedoeld dat men teveel van Den Haag verwacht.

Een echo van het door Lubbers en Den Uyl geschreven rapport *Selectieve Groei* (1976) komen we tegen in de stelling dat 'het CDA streeft naar een economische orde waarin onderlinge zorg en mede-verantwoordelijkheid gestalte krijgen in voor burgers herkenbare maatschappelijke verbanden. De *georiënteerde markteconomie*, dat wil zeggen een economie die genormeerd wordt door sociaal en ecologisch verantwoorde voorwaarden en niet ten koste gaat van de ontwikkelingslanden, vormt hiervoor het uitgangspunt.' (cursivering MM)

De overheid creeërt de randvoorwaarden en op basis van die randvoorwaarden zijn de sociale partners verantwoordelijk voor de ontwikkeling, vaststelling en uitvoering van het sociaal-economische beleid. Ook de verantwoordelijkheid voor de uitvoering en inrichting van de werknemersverzekeringen in de sociale zekerheid wil het CDA bij de sociale partners leggen.

Daardoor krijgt men de vreemde mix van enerzijds afstoten van overheidstaken (naar sociale partners) om de VVD ter wille te en anderzijds het streven naar een georiënteerde markteconomie om de PvdA te pleziëren.

Via arbeidskostenmatiging wil het CDA het economisch draagvlak van het bedrijfsleven versterken, het minimumloon moet echter beschermd blijven. Maar, naarmate het rendementsherstel vordert dient er een herbezinning op de vermogensoverdrachten naar het bedrijfsleven plaats te vinden. Het CDA meent dat het beleid ten aanzien van overdracht van overheidstaken aan het bedrijfsleven versterkt moet worden. Ook moet worden nagegaan of het concurrentienadeel dat bedrijven hebben ten opzichte van de overheid (BTW) kan worden verwijderd.

Wat betreft de arbeidstijdverkorting stelt het CDA dat bij de overheid in de periode tot 1990 10% ATV dient plaats te vinden. Het CDA neemt genoeg met een herbezetting van 70%.

Het CDA gaat er vanuit dat de stelstelherziening van de sociale zekerheid er toe bijdraagt dat het uitkeringsnivo tot 1990 gelijk kan blijven. De fokpremie blijft gehandhaafd. De kinderbijslag dient een substantiële bijdrage te vormen in de kosten van levensonderhoud van kinderen.'

Het financieringstekort moet van de christendemocraten met 0,5 à 1% per jaar naar beneden, 'echter na 1990 is een verdere reductie van het tekort noodzakelijk.' Waarom er wordt gekozen voor een lichte prelude op naderend onheil wordt niet beargumenteerd.

De bevindingen van de interdepartementale studiegroep Begrotingsruimte worden door het CDA onderschreven: de collectieve uitgaven dienen te worden beperkt door a) het niet in het leven roepen van nieuwe regelingen met een open-einde karakter, b) het beheersen van toegangs criteria van bestaande open-einde regelingen, c) het zorgvuldig bewaken van effecten van onvermijdelijke open-einde regelingen, d) het beter en behoedzamer ramen van uitgaven-ontwikkelingen en e) het maken van doelmatige afspraken m.b.t. van buitenaf komende overschrijdingen.

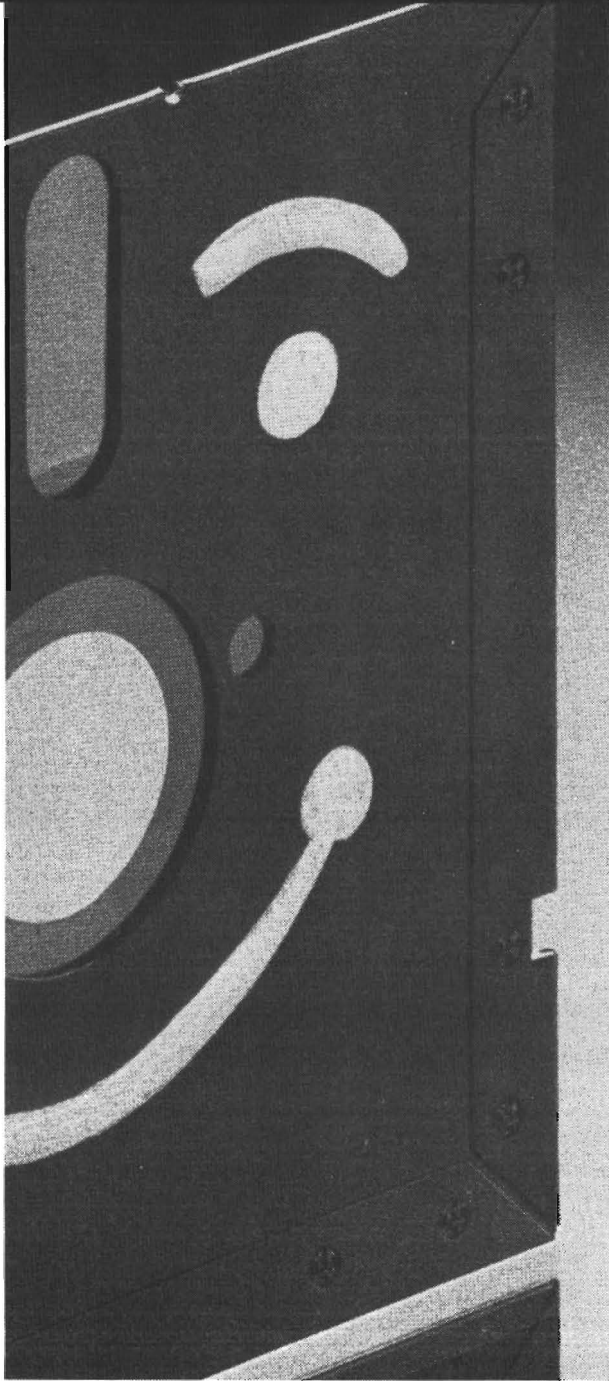
Open-einde regelingen zijn de vrees van boekhouders, het zijn die overheidstaken waarbij niet van tevoren te voorzien valt hoeveel het gaat kosten. Bijvoorbeeld de werkloosheidswet maar ook de in het CDA-programma bepleitte kinderbijslag. Het boekhoud alternatief voor open-einde regelingen is horizon-wetgeving. Hierbij is bekend tot welke grenzen een regeling mag leiden.

Een andere manier om te collectieve uitgaven te beheersen is het voorstel voor een meer bedrijfsmatige uitgavenbeheersing: het invoeren van budgetten en budgethouders. Een punt dat ook door VVD bepleit wordt. Verder vinden we bij het CDA de wens tot fraude-bestrijding en het voorkomen van economische machtsposities.

D'66

Het alternatief van de democraten ligt hem vooral op het staatkundig vlak, zoals Hans van Mierlo dat onlangs nog met niet weg te schinken wallen onder de ogen op TV verklaarde. Alle partijen hebben deze keer ruim

DISKETTE OF BEDRIJFSBROCHURE?

Carrière maken in de accountancy vraagt veel van uw capaciteiten en van uw inzet. Zeker nu de geautomatiseerde informatieverwerking de ontwikkelingen in een stroomversnelling brengt. De computer is een onmisbaar hulpmiddel, waarmee elke accountant soepel moet kunnen omgaan. Althans, bij Coopers & Lybrand.

Tijdens uw studie heeft u kennis kunnen maken met de computer. En met zijn vele mogelijkheden. Coopers & Lybrand heeft een originele toepassing bedacht: onze bedrijfsbrochure op diskette/cassette voor uw personal computer. Deze bevat een schat aan gegevens. Over het hoge opleidingsniveau. Over de fijne werkomgeving. En over de mogelijkheden voor een boeiende carrière. Bovendien krijgt u een indruk van de werkwijze van Coopers & Lybrand en van de rol die de computer daarin speelt.

Coopers & Lybrand Nederland vormt een belangrijk onderdeel van de wijdvertakte organisatie Coopers & Lybrand (International). De drie vestigingen in Amsterdam, Eindhoven en Rotterdam staan borg voor brede carrièremogelijkheden. Of u nu zojuist bent afgestudeerd in de bedrijfseconomie, of dat u al enige jaren werkervaring gekoppeld aan een NlvRA-studie op niveau van administratieve organisatie achter de rug heeft, het gaat ons om de intentie. Als u een stevige impuls aan uw carrière wilt geven, als u naast controlerend ook analyserend werk wenst, of als u internationale contacten wilt onderhouden, dan is Coopers & Lybrand Nederland het accountantskantoor waar u zich thuis zult voelen.

Praat er eens over met C.G. Verbeek R.A. of Mevr. A.G. van der Goes. Zij zullen u graag nadere informatie en advies geven. Of vraag de diskette/cassette aan. Een telefoontje of een kort briefje is voldoende. Geef wel aan welke versie u wenst. Mocht u niet over een personal computer beschikken, dan kunt u onze gedrukte bedrijfsbrochure en audio-cassette aanvragen.

Coopers & Lybrand Nederland, Westblaak 100, 3012 KM Rotterdam. Telefoon: 010 - 130680 (vanaf 3 mei a.s. 4130680).

DISKETTE/CASSETTE

- IBM PC en 100% compatibles - diskette
- Commodore 64 - diskette of cassette
- MSX 1 - cassette

 **Coopers
& Lybrand
Nederland**

Amsterdam - Eindhoven - Rotterdam

aandacht voor staatkundige zaken omdat de volgende kamer zal gaan stemmen over een grondwetsherziening. PvdA wenst bijvoorbeeld de Eerste Kamer af te schaffen, CDA wenst provinciale SER's en D'66 wenst een direkt gekozen premier.

De democraten stellen zich drie op te lossen problemen met betrekking tot werkgelegenheid. Er moeten zoveel mogelijk nieuwe banen komen, die banen moeten daadwerkelijk worden bezet en het proces van herverdeling van werk moet worden versterkt.

Als leidraad voor hun oplossing en als richtsnoer voor hun maatschappijbeeld wensen de democraten een 'sociaal contract'. Dit sociaal contract tussen de overheid en de sociale partners kenmerkt zich door de volgende vier elementen:

- tussen de drie partners wordt een terugdringing van de werktijd — gedifferentieerd naar bedrijfstak — van gemiddeld 10% in vier jaar afgesproken;
- de daardoor ontstane bruto inkomstenvermindering van werknemers wordt gecompenseerd door belastingverlaging, zodat de koopkracht op peil blijft;
- de ondernemingen verplichten zich tot het bestemmen van een vast percentage van de loonruimte voor het inrichten van om-, her- en bijscholingscursussen, die bedrijfstaksgewijs in samenwerking met vakbonden worden opgezet;
- de financiële ruimte voor werkgevers wordt vergroot door verlaging van de premies voor de volksverzekeringen.

Het idee van een 'sociaal contract' valt vaker te beluisteren. Ik meen dat Albada bij de christen-democraten de meest fervente voorstander is, bij de sociaal-democraten vinden we de term 'sociaal convenant' — met een gelijke bedoeling — in het rapport 'Naar een werkzame toekomst' van van Kemenade, Ritzen, Wöltgens e.a. Bij een CDA, PvdA, D'66 kabinet zal het sociaal contract ongetwijfeld in het regeerakkoord komen te staan.

Het financieringstekort willen de democraten met 0,5% per jaar terugdringen, maar: de financiële ruimte die door de economische groei ontstaat wordt *in de eerste plaats* gereserveerd voor een jaarlijkse verlaging van de belasting- en premiedruk met 2 à 4 miljard gulden, ter stimulering van de arbeidstijdverkorting. *Daarnaast* voor een geleidelijke terugdringing van het financieringstekort. Eerst werkgelegenheid en daarna pas het financieringstekort.

Verder willen de democraten terug naar het 'structureel begrotingsbeleid'; een beleid dat vooral in de na oorlogse jaren werd gevoerd en bij het kabinet van Agt haar zwanezang beleefde (minister van der Stee). Het 'SBB' bereikte haar hoogtepunt onder minister Duisenberg. Het is een begrotingsstelsel dat uitgaande van een 'conjunctuurvrij' basisjaar een 'evenwichtig groeipercentage' de beschikbare begrotingsruimte voor een volgend jaar vast stelt. Het heeft als voordeel dat het kabinet niet hoeft te wachten op de bijgestelde gegevens om een miljoenennota op te stellen, maar tamelijk ver van tevoren de politieke discussie tussen ministers kan voeren. Het heeft als groot nadeel dat zowel het basisjaar als het groeipercentage theoretisch mooie concepten zijn die echter moeilijk in-

vulbaar blijken. De ruzie tussen kamer en kabinet ging dan ook vaak over verschillende opvattingen over deze gegevens (wel of niet 'inverdieneffecten' [Duisenberg], 'macro-economische progressiefactor' [Zijlstra]). De liefhebber verwijst ik naar het boek Begrotingsbeleid van de Groningse econoom Sterks.

D'66 meent dat de huidige nadruk op het 'feitelijk financieringstekort' te boekhoudkundig werkt en een meerjarig begrotingsbeleid frustreert.

Ook de democraten streven ernaar om de arbeidskosten te verlagen. Zij wensen dit te doen door de al genoemde belasting- en premiedruk verlaging, door relatieve premiedruk verlaging op arbeidsintensieve bedrijven en door de BTW op diensten volgens het lage tarief te heffen. Hier blijkt van Mierlo niet ver van den Uyl te staan: in het veel geciteerde Rostra-interview stelde den Uyl een nul-tarief voor diensten voor en, net als de democraten nu, vond hij dat de werkgeverspremies niet geheven moeten worden op basis van de *loonsom* maar op basis van de *toegevoegde waarde*. Microeconomen weten wat dit inhoudt voor de arbeid/kapitaal verhouding binnen het bedrijfsleven.

Verder streven de democraten naar een stimulerend industriebeleid op Europees nivo. Prof. de Jong zal dus géén D'66 stemmen.

PvdA/

"Om de werkgelegenheid te bevorderen, is het noodzakelijk dat de economische groei wordt gestimuleerd. Immers, zonder een versnelling van de selectieve groei van de economie is de kans groot, dat de selectieve groei van de productiviteit de selectieve groei van de afzet zal overtreffen en dat het probleem van de werkloosheid daarmee onoplosbaar wordt." Zoek de sleutelbegrippen.

Het ordeningsbegrip van de sociaaldemocraten gaat, zoals verwacht, iets verder dan dat van CDA en D'66: "Via een planmatig, voorwaarden scheppend en stuwend beleid moet de richting van productie en consumptie zodanig worden beïnvloed, dat een evenwichtige kwalitatieve groei mogelijk wordt."

Keynes doet ook nog mee: "Verruiming van de overheidsinvesteringen is nodig om meer economische groei te bereiken." Daarmee zijn de sociaal-democraten niet overkort pro-overheid. "Burocratisering en overbodige regelingen moeten worden bestreden. Over de noodzaak tot decentralisatie van het bestuur en bevordering van de eigen verantwoordelijkheid van de burgers bestaat geen verschil van mening."

De PvdA wenst in overleg met maatschappelijke groeperingen een 'indicatief Meerjarenprogramma' te maken. Dit program is richtinggevend voor de marktsector en normstellend voor de overheid.

"De overheid moet niet meer willen regelen dan nodig en uitvoerbaar is, omdat initiatieven van maatschappelijke krachten een onmisbare motor zijn voor de ontwikkeling van de samenleving." Waarmee het Frans realisme ook in de PvdA doorsijpelt.

Het bevorderen van de werkgelegenheid staat voorop in het programma. De PvdA geeft verschillende manieren aan waarop dit

zou kunnen. Ook hier wordt de heilige koe ATV van stal gehaald en wederom is er sprake van 10% ATV in 1990. Ook de PvdA wil dit *niet* centraal opleggen.

Verder wil de PvdA arbeidsintensieve productie stimuleren door:

- beperking van de WIR, waarbij het midden en kleinbedrijf wordt ontzien;
- de voorraad- en vermogensafrek in de inkomsten- en vermogensbelasting af te stemmen op de jaarlijkse inflatie met een maximum van 4%;
- het BTW-tarief te verlagen voor arbeidsintensieve sectoren;
- De financiering van de sociale zekerheid te wijzigen, zodat deze minder eenzijdig op de faktor arbeid rust;
- een gefaseerde verschuiving van lasten naar de faktor kapitaal.

Wat betreft het technologiebeleid komt de PvdA ook met een aantal punten. Zo wil zij dat:

- het wetenschaps- en industriebeleid de beschikbaarheid en overdracht van technologieën bevorderen;
- het industriebeleid de eigen research en ontwikkeling bij ondernemingen financieel stimuleert;
- het industriebeleid waar nodig bijdraagt aan de beschikbaarstelling van risicodragend kapitaal;
- het onderwijs en sociaal beleid zorg draagt voor de noodzakelijke opleidingen in en buiten ondernemingen.

Binnen de bedrijven wil de PvdA de zeggenschap van arbeiders en de bedrijfsdemocratie uitbreiden.

Wat betreft het inkomensbeleid stelt de PvdA dat het verschil tussen minimuminkomen en anderhalf modaal ongeveer 1 : 3 moet zijn. Zij wil eventueel ontstane extra loonruimte primair aanwenden voor versnelde ATV, educatief verlof en investeringen via werknemersdeelname in het vermogen van bedrijven.

Wanneer de economische ontwikkeling voldoende groei vertoont zal, stelt de PvdA, naast het inkomensbeslag ten behoeve van arbeidstijdverkorting, voorrang worden gegeven aan verbetering van de koopkracht van de laagste inkomensgroepen.

Wat betreft het financieringstekort onderschrijft ook de PvdA de stelling dat dit teruggedrongen moet worden. Ook zij neemt daarbij 0,5% per jaar als uitgangspunt.

VVD/

Het ordeningsbegrip van de liberalen verschilt nogal drastisch van de drie voorgaande partijen. "Liberalen willen de rol van de overheid beperkt houden. Een minimaal nivo van overheidsbemoeienis is het scheppen van een kader, waarbinnen de individuele vrijheid en veiligheid van de burgers gewaarborgd is. Daarnaast zal de overheid stimulerend optreden wanneer belangrijke maatschappelijke taken niet door de burgers vervuld (kunnen) worden." Waarmee we op 'minimal state' ideeën uitkomen zoals die van Nozick, Rawls of voor de historici: Smith. Ook het predikaat 'supply-side' is gauw aan-

vervolg op pagina 21

VAN DIEN ∷ CO*
TREEDT GRAAG
IN CONTACT MET
AMBITIEUZE
BIJNA
AFGESTUDEERDE
BEDRIJFSECONOMEN M/V

Van Dien ∷ Co Accountants

Schriftelijke sollicitaties te richten aan
Van Dien + Co Accountants, t.a.v. de heer R.H. van Ede,
Hoofd Personeelszaken, Fizeastraat 2, 1097 SC
Amsterdam, tel. 020-5610111.

*Van Dien + Co is lid van Deloitte Haskins & Sells International. Een organisatie met 26.000 medewerkers in 71 landen.

Alkmaar Almere Amsterdam Apeldoorn Arnhem-Velp Breda Eindhoven Enschede Gouda 's-Gravenhage-Rijswijk Groningen-Haren Haarlem Heerlen
's-Hertogenbosch Hoogeveen Leeuwarden Lelystad Lochem Maastricht Oss Roosendaal Rotterdam Tilburg Utrecht Venlo Zaandam Zwolle
Willemstad (Curaçao) Oranjestad (Aruba) Philipsburg (St. Maarten)

Ekonomen en verkiezingen: een groeiende band

De verkiezingsstrijd is weer in alle hevigheid losgebarsten. De beroepsmatige belangstelling van economen voor deze strijd is van oudsher niet groot. Een aantal beleidsgerichte makro-economen wil nog wel eens de verkiezingsprogramma's van de verschillende partijen bekijken, maar zelfs voor hen wordt het pas echt interessant na de verkiezingen, als het economische beleid ter sprake komt tijdens de formatie-besprekingen. Een analyse van de verkiezingen zelf, en met name van het gedrag van de kiezers, werd tot voor kort altijd graag overgelaten aan collega's in andere disciplines, zoals politologen.

Met de opkomst van de politiek-economische modellen is hierin langzaam maar zeker verandering aan het komen. Deze modellen gaan er vanuit dat de politieke en economische sectoren van een democratische maatschappij niet los van elkaar, in verschillende wetenschapsgebieden, doch geïntegreerd en in onderlinge samenhang onderzocht moeten worden. Met name rond het vakgebied Openbare Financiën is deze gedachte de laatste jaren steeds populairder geworden. Waarom worden verkiezingen nu belangrijk gevonden door deze economen? In de eerste plaats geldt dat de uitslag van direct belang is voor het economisch beleid. Ook het kiesgedrag zelf is echter van belang. Hoewel bij dit gedrag veel kulturele en niet-economische zaken (religie, diskriminatie-wetten, kruisraketten) een rol spelen, is het duidelijk dat economische variabelen als inflatie, werkloosheid, uitkeringen, inkomen, belastingen en nog veel meer een rol spelen bij de partijk keuze van een kiezer.

Als men illegale middelen als belastingontduiking buiten beschouwing laat is het stemmen op een partij zelfs een van de voornaamste manieren waarop een individu een uitspraak kan doen over het niveau van kollektieve voorzieningen dat hij of zij wenst. Aangezien het hier gaat om het aanwenden van schaarse middelen, moge het duidelijk zijn dat we hier de kern van de economische wetenschap raken, en dat bovengenoemde groeiende belangstelling zeker op zijn plaats is. Op wat voor een manier kijken economen nu tegen verkiezingen aan?

Zoals op de meeste terreinen wordt er begonnen met een aantal vooronderstellingen. Deze leiden tot een gedragsbeschrijving, die eventueel de vorm van een kwantitatief model kan aannemen. Hiermee wordt verder geredeneerd (doorgerekend) en de resultaten worden met de werkelijkheid vergeleken (statistisch getoetst).

Wat betreft het kiesgedrag wordt bijvoorbeeld verondersteld dat de kiezers de voors en tegens van iedere partij afwegen (hierbij kunnen dus ook niet-economische variabe-

len een rol spelen), en dat kiezers de regering in ieder geval gedeeltelijk verantwoordelijk houden voor de toestand of ontwikkeling van de economie.

Het onderzoek dat ondergetekende momenteel samen met F.A.A.M. van Winden verricht, gaat er verder vanuit dat kiezers zich refereren aan mensen die zich in dezelfde sociaal-economische positie bevinden. De gedachte is bijvoorbeeld, dat een arbeider zich zal richten op een partij die het inkomen van de 'arbeiders' wil vergroten, en niet op zoek zal gaan naar een partij die zijn of haar individuele inkomen in het verkiezingsprogramma heeft opgenomen. In het kort: uitgangspunt is dat zuiver individuele omstandigheden niet meetellen in de politiek (afgezien van corruptie).

Een ander uitgangspunt is dat kiezers een zekere binding kunnen hebben met een bepaalde partij. Wil een andere partij deze kiezers lokken, dan zal deze partij een economisch beleid moeten voeren (vertaald in variabelen die de betreffende kiezers verondersteld worden belangrijk te vinden) dat, gekumuleerd over een aantal jaren, het beleid van eerstgenoemde partij overtreft. Uit het - bijvoorbeeld d.m.v. enquêtes - waargenomen gedrag van kiezers kan dan afgeleid worden (via statistieke methoden) hoe de voorkeuren van kiezers liggen, gegeven de ontwikkeling van economische variabelen onder verschillende regeringen.

Het vermelde onderzoek is nog niet zover dat 'harde' resultaten gepresenteerd kunnen worden. De beschrijving dient als illustratie van de wijze waarop economen een onderzoek naar kiesgedrag aanpakken. Een voorbeeld van de voorlopige resultaten is dat er aanwijzingen gevonden zijn dat werknemers in de publieke sector eerder zullen stemmen op partijen die de voorkeur geven aan een uitgebreide publieke sector, dan vergelijkbare werknemers in de private sector. Over een verwant onderzoek is onlangs door ondergetekende samen met P.S.A. Renaud gerapporteerd in ESB (9 april j.l.). Dit onderzoek, dat aansluit op buitenlandse studies

naar zogeheten populariteitsfuncties, betreft niet zozeer het individuele kiesgedrag, doch geaggregeerde verschuivingen in populariteit van partijen, gegeven de algehele toestand in de economie, gemeten via werkloosheid en inflatie. De belangrijkste conclusie hiervan is dat de in opiniepeilingen waargenomen daling van de populariteit van de regeringscombinatie VVD/CDA goed te verklaren valt uit de ontwikkeling van de economie in de afgelopen kabinetsperiode.

Gezien de nog jeugdige leeftijd van de economische theorie van het kiezersgedrag moge het duidelijk zijn dat dit soort resultaten met de nodige voorzichtigheid bekeken moeten worden. Zoals bij elke economische studie, zijn de resultaten afhankelijk van de vooronderstellingen. Een voordeel van een onderzoeksgebied dat nog relatief nieuw is, zoals het onderhavige, is echter dat men regelmatig terug moet keren naar de vooronderstellingen. Aangezien dit iets is wat in de economie-beoefening best wat vaker mag gebeuren, hebben we hier op de valreep weer een reden gevonden waarom dit onderzoeksgebied een aanwinst mag heten voor de economische wetenschap.

Wie geïnteresseerd is geraakt in dit onderwerp, en graag meer wil weten, bijvoorbeeld t.b.v. een werkstuk of skriptie, kan altijd bij ondergetekende langskomen op kamer 3140.

Arthur Schram

De auteur is medewerker van de vakgroep micro economie

Jonge economen op het carrièrepodium

Jos Jongstra en Ahold

Vanuit de trein richting Zaandam kun je het zien liggen; Ahold N.V. Een groot grijs gebouw met heb bekende logo dat op de kleintjes let. De in een blauw uniform gestoken receptionist buigt zijn ijzeren arm en even later zoef ik met grote snelheid met de lift naar de dertiende verdieping. Na o.a. Carla Mahieu bij Shell en Boy Salverda bij KKC nu Jos Jongstra oud-Rostra redacteur, sinds oktober 1984 in dienst van Neerlands grootste kruidenier, in gesprek met Rostra.

Jos Jongstra: 'Ik ben officieel medewerker projecten van de afdeling beleidsvoorbereiding, een onderdeel van de centrale van Ahold. Om precies te zijn de centrale van Ahold bestaat uit het directoraat en personeel en organisatie, afgekort P & O. Deze laatste afdeling is op te splitsen in 3 takken:

1. een deel arbeidsvoorwaarden, waar de onderhandelingen met de bonden plaatsvinden,
2. een deel Management Development dat spreekt voor zich en
3. een soort restgroep waarin een aantal kleine afdelingen zitten o.a. het beleidsdeel; beleidsvoorbereiding, beleidsonderzoek en beleidsontwikkeling, daar zit ik in. Wat ik doe is heel vaag; ik werk mee aan projecten, het echte concrete wat ik doe is het schrijven van jaarverslagen.

Jaarverslagen

Wij hadden in 1981, geloof ik, als laatste jaar een extern verslag van Ahold; een financieel verslag en een totaal sociaal jaarverslag, maar dat werkte niet zo goed. We hebben daarna van alles geprobeerd; in een krantvorm, gekombineerd in één verslag, niets voldeed. We zijn toen overgestapt op een ander systeem binnen Ahold. Het financiële jaarverslag is blijven staan - dat is natuurlijk verplicht - voor het sociale jaarverslag zijn sociale jaarverslagen van de werkmaatschappijen in de plaats gekomen. Deze sociale jaarverslagen worden ge-ördineerd door een speciale editie flietsen, de personeelskrant. Die is dan volledig, d.w.z. je pakt stukken uit de werkmaatschappijverslagen, een stuk uit het financieel verslag, wat interviews met wat Hottentoten uit het bedrijf. Dit resultaat krijgt elk personeelslid en verder krijgen ze hun eigen werkmaatschappijverslag. Maar er ontbreekt dan een stuk; dat is het stuk over het totale sociale Ahold-beleid en de rapportage aan de Centrale Ondernemingsraad (COR), die rapportage is wettelijk verplicht. Bovendien zou het handig zijn als het hele cijfermateriaal ergens instond. Er is toen besloten een intern jaarverslag voor de Raad van Bestuur te maken - een puur intern stuk - dat bestaat voor dertig pagina's uit tekst over

het sociaal jaarverslag, sociaal beleid en een cijferoverzicht van ook een pagina of dertig, dat maak ik. Verder koördineer ik die hele jaarverslagenuitgave; dat het allemaal op tijd komt, dat ze geen tegenstrijdige dingen vertellen. Dit komt elk jaar terug, maar mijn rol daarin wordt steeds kleiner omdat de werkmaatschappijen steeds meer verzelfstandigen.

Projekten

Verder bestaat mijn werk uit projecten, dat varieert van een projekt van één dag tot een projekt van een jaar. De opdrachtgevers zijn in het algemeen mensen van de Raad van Bestuur, mensen van het directoraat, of hoofden personeelszaken van de werkmaatschappijen.

Ik heb bijvoorbeeld vorig jaar met twee andere mensen in een groep gezeten die nadenkt over motivatie en betrokkenheid. Onze taak was het een en ander verfrissend op papier te zetten, vooral omdat het een heel oud en uitgekauwd onderwerp is binnen het bedrijfsleven. Er zijn een aantal interne stukken over geschreven, maar om één of andere reden is er nooit wat mee gebeurd. Ze hebben toen aan ons gevraagd om het anders aan te pakken zodanig dat er een aanzet gegeven zou worden dat er wel wat zou gebeuren. Het is een voorbeeld van een projekt dat heel erg vaag is, dat je niet precies weet wat je ermee moet, de tijdstermijn was vaag en het duurde vrij lang. Nadat ons projekt werd afgerond, kwam er een vervolg, dat is nog steeds bezig en zal nog wel een paar jaar duren.

Het is niet zo dat er een centrale Ahold aktie in gang wordt gezet, maar er wordt over gepraat binnen het directoraat en P & O, die hebben weer kontakt met de werkmaatschappijen, zo vloeit het langzaam maar zeker door de organisatie zonder dat dat van boven af opgelegd wordt.

Er zijn drie dingen die op een gegeven moment de aanzet geven aan zo'n onderwerp aandacht te besteden:

1. De hele marketingmix is verschoven naar de servicekant, prijs als concurrentiewa-

pen was in 't begin van de jaren tachtig belangrijk, nu is het het service-element dat belangrijker wordt.

2. Er werd gekonstateerd dat er sprake was van dalende produktiviteit, of in ieder geval gelijkblijvende.
3. Dan is het ook een soort modebeeld - motivatiebetrokkenheid - dat inkomt.

Startfunctie

Deze functie is voor mij een startfunctie; 1 oktober 1984 ben ik begonnen, maar toen heb ik eerst drie maanden een introductieprogramma gehad. Je gaat dan het hele bedrijf door; je werkt een week in een A(lbert) H(eijn)-filiaal, je werkt een week in een Miro-filiaal, een paar dagen bij Etos en je gaat een keer naar distributie, je praat met allerlei mensen. Ik zit hier eigenlijk nu nog geen anderhalf jaar, maar het is hartstikke goed! De eisen van deze baan sloten wonderbaarlijk aan bij mijn studie; ik had een onderzoek gedaan naar sociale jaarverslagen voor mijn skriptie, het Rostra-redacteurschap, ik moet hier veel schrijven, nadruk op interne organisatie, zo zijn er wel meer dingen die aardig aansloten.

Je zit heel dicht bij de top van het bedrijf, daar werk je veel voor, daardoor krijg je zicht op het hele gebeuren binnen het bedrijf. Een nadeel is dat je heel ver van de werkvloer afstaat, daar heb je niet zoveel zicht op, maar het is, vooral als je direkt vanuit de universiteit hier komt, heel leuk om op dat nivo bezig te zijn.

Studie

Tot en met mijn kandidaats wilde ik de accountantskant opgaan, ik heb het over het oude programma. Ik had als keuzevakken bedrijfsrecht en boekhouden gedaan. Na een tijdje kwam ik erachter dat ik dat eigenlijk niet wilde. Toen had ik een probleem; ik wist wel wat ik niet wilde, maar niet wat ik wel wilde. Ik ben begonnen die vakken te kiezen die ik leuk vond om te doen; bedrijfsorganisatie en arbeidsverhoudingen klein en groot, daar schreef ik dan ook meteen mijn skriptie over. Ik heb marktonderzoek - marktbeleid klein en groot gedaan, groot via een stage en als bijvakken kostenkalkulatie, openbare financiën en bedrijfsrecht.

Ik was nog niet eens afgestudeerd toen ik hier

aangenomen werd. Bij zo'n sollicitatiegesprek wordt er trouwens snel over je studie heen gestapt - bij Ahold - er wordt wel even naar gekeken. Als je bijvoorbeeld iets in automatisering hebt gedaan dan wordt daar meteen op ingepikt, want dan zien ze misschien wel een mogelijkheid om binnen het directoraat wat systemen op te leiden, want daar zijn heel moeilijk mensen voor te krijgen. Als je dat niet hebt of je laat blijken daar niets voor te voelen dan wordt er eigenlijk snel beslist, in mijn geval heeft de korte tijd - 5 jaar - die ik nodig had voor mijn studie de doorslag gegeven. Er wordt dus eerst gekeken hoe lang je erover gedaan hebt en dan wordt er gekeken naar wat je nog meer gedaan hebt, tijdens je studie of daarnaast. Dat biedt allerlei aanknopingspunten om verder te praten en heel snel wordt er overgestapt naar je ideeën, wat je verder wilt, wat je wilt bereiken, hoe je over zaken denkt ten aanzien van je eigen functioneren.

Het scheelt enorm dat ik bij Rostra heb leren schrijven; op de afdeling waar ik nu zit bestaat 25% van mijn tijd uit het schrijven van memo's, notities tot en met jaarverslagen. Als je kunt schrijven is dat een voordeel maar kunnen is één punt, er moeite mee hebben is nog wat anders. Als het je wat gemakkelijk afgaat is het helemaal mooi meegenomen.

Sollicitaties

Ik heb drie sollicitaties gedaan; bij KLM, bij Ahold en bij een organisatie tak van Volker Stevin. Met de laatste heb ik niet zoveel ervaring, want dat was een open sollicitatie via een bekende van me, dat werd uitgesteld, en intussen was ik hier al aangenomen. Bij KLM letten ze meer op je studie, je kennisaspecten en dergelijke, terwijl bij Ahold sterker de nadruk werd gelegd op wat je ernaast gedaan had. Natuurlijk moet je wel voldoen aan een aantal voorwaarden; je vakkenpakket moet

een aantal aanknopingspunten hebben. Men weet toch niet precies waar alles voor staat; als je alleen al binnen economie kijkt, wat ze dan doen in Amsterdam, Rotterdam of Tilburg, het heet allemaal weer anders of het heet hetzelfde maar dekt een heel andere lading. Bijvoorbeeld marktonderzoek groot. Ik heb niets aan marktonderzoek gedaan, maar iets met marketing informatiesystemen, dat heeft er verder geen donder mee te maken, dus daar stappen ze snel overheen. Ik was 23 toen ik hier binnenstapte, als je daarbij betreft dat ik niet alleen gestudeerd had die afgelopen vijf jaar... Ik heb bijvoorbeeld een jaar lesgegeven, Rostra, twee jaar lang gedurende drie maanden in de zomervakanties in Frankrijk gezeten om vakantiegroepen te begeleiden. Nu zul je zeggen wat heeft dat er nou mee te maken, maar ze vonden het heel belangrijk dat je dat soort dingen doet, breed georiënteerd bent. Als je op een functie solliciteert waarbij gekeken wordt of je doorgroeimogelijkheden hebt, dan wordt er niet zo naar de functie gekeken, maar of je - zoals in de advertenties staat - een aantoonbaar brede belangstelling hebt.

Sfeer

Ik heb niet zoiets van "daar wil ik wel heen, daar wil ik komen." Door ervaring binnen studie en buiten studie heb ik een aantal dingen doorgestreept, die ik sowieso niet zou willen. Ik heb dit gekozen omdat het nog zoveel mogelijkheden open laat. Ik wil zoveel mogelijk ervaring opdoen, zoveel mogelijk dingen doen, om dan op een gegeven moment er achter te komen. Een functie waarvan ik denk: "Dit is het soort functie waar ik bij wijze van spreken de rest van mijn leven zal doorbrengen." Dat kan ik me nu nog niet voorstellen, daarom wil ik nog zoveel mogelijk dingen blijven doen en dat biedt deze functie.

Ik ben erachter dat ik graag wil werken in een bedrijf, het bedrijfsleven. Verder wil ik niet bij een enorm groot bedrijf werken - een supermultinational - en ook niet bij een al te klein bedrijf. Wat dat betreft zit ik hier dus goed, hoewel dit ook al uit zijn proporties begint te geraken. In wezen is dit toch maar een klein bedrijf, het is heel overzichtelijk. Ze doen in feite maar één ding: dat is pindakaas verkopen, meer gebeurt er niet. Ik denk dat ik het naar mijn zin heb in de detailhandel omdat het een heel direkt sfeertje is, je zit dicht bij de consument."

Snel zoekt de lift weer naar beneden, als Jos Jongstra mij daarin heeft gezet. Weer langs de meneer met zijn blauwe uniform en zijn ijzernen arm. Buiten draai ik me nog even om, om het gebouw te bekijken; nooit gedacht dat deze voormalige AH-cassière van toen nog vijftien lentes eens bij het hoofdkantoor zou staan. Een ding hebben ze - het hoofdkantoor en het kleine AH-filiaal in Gouda - met elkaar gemeen; het personeel is aardig, of met Jos Jongstra te spreken: je gaat gewoon met elkaar om, geen franje, geen poeha, een kruideniersmentaliteit.

MJG

De ondernemende student van vandaag is de Unilever manager van morgen.

Als Bedrijfseconoom bijvoorbeeld.

Unilever is een zeer gevarieerd bedrijf met een sterk doorgevoerd decentralisatiebeleid. Dat geeft ruimte aan management op verschillend gebied in relatief kleine werkmaatschappijen met een grote mate van autonomie.

Bedrijven die in omvang uiteenlopen van 20 tot 2000 medewerkers en naar aard te onderscheiden zijn in bijvoorbeeld massaproductiebedrijven, consumer-marketingbedrijven, chemische bedrijven, researchlaboratoria, adviesbureaus, verzekeringsmaatschappijen en pensioenfondsen.

Er heerst een dynamisch, soepel ondernemersklimaat, met voor u levendig en afwisselend werk en een snel groeiende zelfstandigheid en verantwoordelijkheid.

In de Financieel-economische sector.

Veel aantrekkelijke mogelijkheden bij bedrijven als Van den Bergh & Jurgens, Calvé-De Betuwe, Unilever Vleesgroep, Unichema Chemie, Unimills en op het Unilever hoofdkantoor. Daarnaast brengt het grote aantal producten differentiatie in problemen, werkklimaat en beleid.

Als bedrijfseconoom bent u volledig betrokken bij de financiële onderbouwing en evaluatie van marketing- en verkoopplannen en adviseert u bij investeringen. U reageert op prijsmutaties van grondstoffen en informeert het overige management over de financiële consequenties van verschillende ontwikkelingen en plannen.

Verder heeft u intensief contact met andere afdelingen als inkoop, engineering, productie. Al snel levert u een bijdrage in formulering en uitvoering van het beleid.

In Marketing

Onze producten omvatten een fors deel van het totale aantal merkartikelen in Nederland. We noemen: Becel, Blue Band, Ola, Royco, Unox, Zwan, All, Robijn, Jif en Lux. Marktleiders vaak, die hun weg snel vinden naar de consument.

De commerciële operatie die hiervoor nodig is, wordt echter steeds complexer. Maar daardoor ook uitdagender. Detailhandel en consument volgen kritischer dan ooit onze verrichtingen. Een hoog gekwalificeerd marketing-apparaat begeleidt de producten vanaf de fase vóór introductie tot en met de consumptie.

Heeft u een commerciële achtergrond? Dan biedt een commerciële functie aan marketing- of verkoopzijde boeiende mogelijkheden. U werkt nauw samen met o.a. produktontwikkeling, productie, marktonderzoek, het reclamebureau en de bedrijfseconomische afdeling.

Voor de financieel-economische sektor

en voor marketing zoeken wij jonge bedrijfseconomen tot 28 jaar. Als u belangstelling hebt voor de eerstgenoemde sector verwacht wij van u de bereidheid de post-doctorale opleiding voor registeraccountant te volgen. Wij geven hiervoor alle faciliteiten.

Eigen weg

Onafhankelijk van de discipline waar u wilt starten achten wij een sterke persoonlijkheid voor onze bedrijfseconomen van essentieel belang.

Een persoonlijkheid waarmee zij al in hun academische jaren uitblonken door ondernemingszin, zelfstandig denken en een brede maatschappelijke visie.

Zij bezitten het vermogen tot analyseren en het vinden van efficiënte oplossingen voor alle problemen die zich voordoen. Zij zijn bereid ook in het buitenland te werken en beschikken over teamvaardigheid, een flexibele geest, goede communicatieve eigenschappen en leidinggevende capaciteiten.

Het spreekt natuurlijk vanzelf dat wij zowel mannelijke als vrouwelijke kandidaten oproepen om te reageren.

Alle kansen

Bij Unilever functioneert elke manager in een team dat klein genoeg is om vaardigheden snel te onderkennen en persoonlijkheid en prestaties

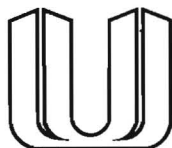
adequaat te beoordelen. Direct vanaf de startfunctie kan de bedrijfseconoom rekenen op een zorgvuldige begeleiding van zijn loopbaan, hetzij bij de Interne Accountantsdienst, hetzij op de bedrijfseconomische of de marketing- en verkoopafdeling van een werkmaatschappij. Begeleiding vindt plaats door training-on-the-job, door cursussen en seminars, vooral gericht op de ontwikkeling van managementcapaciteiten, door een voortdurende dialoog over ambities, kansen en persoonlijke groei op korte en lange termijn.

Dit alles om de kans van slagen zo groot mogelijk te maken en de professionele en individuele ontplooiing de aandacht te geven die ze verdienen. Het tempo van functiewisselingen in de eerste jaren is hoog en het werk gevarieerd.

Belangstelling?

Indien u voldoet aan de hoge Unilever eisen, bestaan er ruime carrière-mogelijkheden. Heeft u interesse en beantwoordt u aan het geschetste profiel, dan willen wij graag met u kennismaken.

Richt uw sollicitatiebrief met curriculum vitae voor de financieel-economische sector aan de heer R. Staal en voor de marketing sector aan J.F.C.M. Savonije, Algemene Personeelzaken Nederland, Sectie Management Development, Nederlandse Unilever Bedrijven B.V., Museumpark 1, 3015 CB Rotterdam. Of bel: 010-644240. of 644256.

Unilever.

'n Wereld van Mogelijkheden.

Voorwaardelijke financiering: zegen of gesel

Voorwaardelijke Financiering zijn twee woorden, die sinds enige jaren vaak, zo niet dagelijks, op te vangen zijn binnen de muren van het BTH. Vaak in positieve zin, doch eker niet in mindere mate in negatieve zin. Is de VF een 'zegen' of een 'gesel'? Is er veel vetranderd aan onze Faculteit door de invoering van dit systeem? De antwoorden hierop zijn afhankelijk van de persoon aan wie zij gesteld worden. Als secretaris van de Vaste Commissie voor de Wetenschapsbeoefening* in de perioden medio '82 tot medio '84 en sinds medio '85 - ben ik betrokken geweest bij de introductie van het VF-systeem, voornamelijk bij de procedurele zaken, die daarmee samenhangen (en hangen). Het onderstaande is een persoonlijke impressie van de gevolgen van het systeem voor het onderzoek aan onze Faculteit. Dit stuk is dus geheel op 'persoonlijke titel' geschreven en is niet het standpunt van de CWB.

Ruwweg gesteld is de formatie van het wetenschappelijk personeel gerelateerd aan het aantal studenten, dat bij de faculteit is ingeschreven. Naast het verzorgen van onderwijs dienen de leden van de wetenschappelijke staf onderzoek te verrichten. Circa 35% van de aanstellingstijd dient hieraan besteed te worden. Om inzicht te krijgen in het facultaire onderzoek dient de volgende procedure gevolgd te worden. Aan het eind van ieder kalenderjaar moeten de vakgroepen een onderzoekprogramma vaststellen. Een plan, waarin staat aan welke onderzoekprojecten de leden van de vakgroep hun onderzoektijd in de komende 12 maanden denken te besteden. Min of meer gelijktijdig moet de vakgroep een wetenschappelijk verslag opstellen. In dit verslag wordt het onderzoek van het afgelopen jaar vastgelegd: hoeveel tijd er werkelijk aan onderzoek is besteed en tot welke publicaties de onderzoeksinspanningen hebben geleid. De publicaties dienen onderscheiden te worden in twee categorieën; 'wetenschappelijke' en 'populariserende' publicaties. Het criterium is, dat publicaties uit de eerste categorie primair gericht moeten zijn op het forum van vakgenoten. Onderzoekprogramma en wetenschappelijk verslag dienen jaarlijks bij de CWB ingediend te worden, waarna zij, voorzien van een advies, voorgelegd worden aan de Faculteitsraad. Het facultaire beleid hierbij is, dat de onderzoektijd van een wetenschappelijke instelling dient uit te monden in wetenschappelijke publicaties. Populariserende publicaties worden wel geregistreerd, maar tellen niet mee voor de productie. Door het naast elkaar leggen van onderzoekprogramma's en wetenschappelijke verslagen krijgt men een indruk van de 'input-output'-relatie, maar ook een indruk van het onderzoekbeleid van een vakgroep. In sommige gevallen bleek, dat een samenhangend onderzoekbeleid ontbrak. De jaarlijks opgestelde onderzoekprogramma's waren soms opgebouwd uit kortlopende kleine onderzoeksprojectjes van indi-

viduen, waartussen weinig samenhang bestond, zowel tussen de projecten onderling als in de tijd. Voorgenomen onderzoektijd, opgegeven voor een bepaald project, bleek soms achteraf besteed te zijn aan een ander project. Deze verbrokkeling behoeft niet per sé slecht te zijn. De onderzoeker kan zeer productief zijn en alert inspelen op nieuwe ontwikkelingen in het maatschappelijk leven. Economie is tenslotte een maatschappijwetenschap. Maar het ontbreken van samenhang en continuïteit kan leiden tot het ontbreken van een 'identiteit' op onderzoekgebied: op welke onderzoekterreinen drukt de universiteit-faculteit-vakgroep-onderzoeker (om de reeks van boven naar beneden af te lopen) in het bijzonder haar/zijn stempel. Vindt er in Nederland, met een relatief afnemend budget voor het wetenschappelijk onderwijs, niet te veel onderzoek plaats op dezelfde terreinen? Op welke onderzoekerterreinen drukt een faculteit haar stempel en in welk onderzoek is zij zo sterk, dat - mocht het komen tot een taakverdeling tussen de universiteiten - dat coûte que coûte gehandhaafd blijft? Tegen de achtergrond hiervan moet de invoering van het Voorwaardelijke Financieringssysteem gezien worden.

Onderzoekprogramma's

In de loop van 1982 kwamen van het Ministerie van Onderwijs en Wetenschappen richtlijnen met betrekking tot het systeem van Voorwaardelijke Financiering. De universiteiten en hogescholen werden uitgenodigd onderzoekprogramma's op te stellen. Onder een onderzoekprogramma werd verstaan een geheel van samenhangende projecten, ondergebracht in één centraal thema. Voorts moest er een beschrijving gegeven worden van de voorgenomen activiteiten in de komende vijf jaar. Deze onderzoekprogramma's moesten door de universiteiten bij de Minister ingediend worden, die ze voorlegden aan kleine colleges van 'externe beoordelaars'.

Zij moesten het programma op de volgende punten toetsen: gezien het centrale thema, de samenhang tussen de projecten, en de realiseerbaarheid van het voorgenomen onderzoek. Voorts gaan zij na of een soortgelijk onderzoek niet reeds plaatsvindt op een andere faculteit. Wordt een programma door de externe beoordelaars van een positief advies voorzien dan wordt er een 'beschermingsuitspraak' verleend: gedurende de looptijd van het programma is de onderzoektijd gegarandeerd. Na het verstrijken van de vijf jaar zullen de onderzoeksresultaten van het programma voorgelegd worden aan het college van externe beoordelaars, nu voor evaluatie. Om het Ministerie van Onderwijs en Wetenschappen niet te laten ondersneeuwen met een onnoemelijk aantal onderzoekvoorstellen moet een programma een omvang hebben van minimaal 5 fte's (full time equivalent, dus vijf mensjaren onderzoektijd), gedurende 5 jaar. Deze voorwaarde houdt in, dat minimaal 12 tot 13 leden van de wetenschappelijke staf met een voltijdse aanstelling gedurende vijf jaar onderzoek moeten gaan verrichten op onderwerpen, vallend onder de grote paraplu van het centrale thema.

Deze vorm van onderzoekprogrammering - grootschalig en langdurig - is niet ongewoon bij bepaalde bèta-disciplines, maar nogal ongebruikelijk bij de alpha en gamma wetenschappen. Bij eerst genoemde disciplines is onderzoek meer teamwork en daar kan men, bij wijze van spreken, op afroep grootschalige en langlopende onderzoekvoorstellen zo uit de bureaula trekken. Bij de alpha- en gamma-disciplines is onderzoek vaak meer individualistisch, solistisch van karakter. Ook wordt het soort onderzoek mede bepaald door wat op een zeker moment als maatschappelijk relevant ervaren wordt. Het vastleggen van het veld van onderzoek voor een zo lange periode druist in tegen de tradities van wetenschapsbeoefening in de alpha- en gamma-disciplines. Een aantal faculteiten

DE ÉDUCATION PERMANENTE VAN DE NIEUWE ACCOUNTANT.

De accountancy kan en mag zich niet beperken tot het 'op de voet volgen' van nieuwe ontwikkelingen in het bedrijfsleven en bij de overheid.

Om zowel de controlerende taak als de adviesfunctie naar behoren te kunnen vervullen, moet de accountant op z'n minst gelijke tred houden met zijn tegenspelers. Liefst moet hij ze een stap vóór zijn.

Daarom zoekt KMG Klynveld Kraayenhof & Co. jonge bedrijfseconomen die de ambitie hebben om niet alleen de postdoctorale studie accountancy op te vatten, maar zich daarenboven graag committeren tot KKC's 'éducation permanente'.

Werken bij KKC betekent namelijk dat men nooit is uitgestudeerd: iedereen, van assistent-accountant tot vennoot, blijft zich voortdurend oriënteren op nieuwe controletechnieken, budgetteringssystemen en fiscale regelingen. Dit is de kracht van KKC - en de reden dat mensen met talent en ambitie het bij ons ver kunnen brengen.

Spreekt deze stijl van werken u aan, en meent u te beschikken over de capaciteiten en de instelling die hiervoor vereist zijn? Neemt u dan eens contact op met de heer L. Chr. Dell van onze Afdeling Personeelszaken, KMG Klynveld Kraayenhof & Co., Prinses Irenestraat 59, 1077 WV Amsterdam, telefoon 020-5461238.

KMG Klynveld Kraayenhof & Co.

Accountants

en kroondocenten weigerden aanvankelijk op principiële gronden mee te werken aan het 'monstrum van Zoetermeer'.

Meedoen

Gelet op de mogelijk negatieve consequenties voor de formatie besloot onze Faculteit wel mee te doen aan de invoering van het VF-systeem. Maar ook wij waren duidelijk overrompeld. In het najaar van 1982 werd een aantal programma's ingediend bij het Maagdenhuis, vastgelegd op enkele pagina's. Er werd met een lichte verbijstering naar onze voorstellen gekeken. Dit was toch echt niet de bedoeling: een aantal programma's, op een paar pagina's A 4! Op basis hiervan konden de externe beoordelaars alleen een negatief advies uitbrengen. Aangeraden werd om maar niet deel te nemen aan de eerste ronde. Het was beter om goed geformuleerde programma's met een redelijke kans op een positief advies in te dienen in de tweede ronde. Deze raadgeving werd door onze Faculteit opgevolgd. Twee programma's werden evenwel toch in de eerste ronde goedgekeurd. Het zijn de programma's 'De komende bouwopgave', waarin TH Delft in belangrijke mate participeerde, en 'Arbeidsmarkt en maatschappelijke ongelijkheid', waaraan de Erasmus Universiteit Rotterdam deelnam. Deze programma's, ingediend door genoemde instellingen, werden goedgekeurd.

Na het terugtrekken van de voorstellen voor de eerste ronde werden er binnen de faculteit grote activiteiten ontplooid. Er werd intensief overleg gepleegd: binnen de vakgroepen, tussen de vakgroepen, maar ook met andere faculteiten en universiteiten. Het magische getal van 5 fte's moest immers gehaald worden.

Positief advies

De Faculteit had lering getrokken uit de eerste ronde en diende in de tweede ronde vier goed uitgewerkte programma's in. De programmabeschrijvingen hadden nu niet elk een omvang van één alinea, maar benaderden eerder de omvang van monografieën. Drie programma's werden door de externe adviseurs positief beoordeeld, te weten 'Economische planning in staatsocialistische landen', 'De vermaatschappelijking van arbeidsorganisaties en de daaruit voortvloeiende informatie problematiek' en 'Herstructurering en internationale arbeidsverdeling'. Een programma werd afgewezen, onder vermelding dat het te ambitieus van opzet was. Voor het afgewezen advies bestond aanvankelijk weinig begrip aan onze faculteit. Overwogen werd in protest te gaan om een toelichting op het negatieve advies te kunnen krijgen. Hierop is men teruggekomen, mede gelet op het succes van die drie andere programma's.

Voor de derde ronde is het afgewezen programma grondig herschreven en ingediend als twee afzonderlijke programma's. Dit was mogelijk, omdat de grootte van 5 fte's niet meer gezien werd als eis, maar als aanbeveling. De in de derde ronde ingediende programma's, te weten 'Economische politiek en belangentegenstellingen', 'Wisselkoersbe-

leid en monetaire politiek in internationale afhankelijkheid' en het door de sub-faculteit Sociale Geografie ingediende programma, waaraan onze faculteit participeert 'Amsterdam en het Amsterdams stadsgewest: stedelijkheid en stadsgewestelijk productiemilieü', werden alle voorzien van een positief advies.

Door de goedkeuring van deze programma's en door kleine uitbreidingen van reeds goedgekeurde programma's heeft onze Faculteit de toegewezen VF-ruimte van circa 23 fte's geheel opgevuld. Hierdoor is ongeveer de helft van de facultaire onderzoektijd ondergebracht in langlopende onderzoekprogramma's.

Klimaatverandering

Wat kan nu gezegd worden over de invloed van het VF-systeem op het onderzoek. Is er alleen sprake van een op een gekunstelde wijze onderbrengen van lopend individueel onderzoek in ruim geformuleerde thema's? Met andere woorden, hebben alle tijd en inspanningen slechts geleid tot een operatie op papier? Naar mijn mening niet. Het heeft meer losgemaakt. Er is een positieve invloed uitgegaan op het onderzoekklimaat. Om tot overeenstemming te komen over het centrale thema moest men zich bezinnen over het lopend onderzoek en de richting die men op zou moeten gaan. Alle programma's overschrijden de grenzen van de vakgroepen: er moest niet alleen meer overleg gepleegd worden tussen de leden van één vakgroep, maar ook met andere vakgroepen, faculteiten en universiteiten en onderzoekinstellingen. Deze samenwerking moet ook meer zijn dan alleen een samenwerking op papier. Er zijn langjarige onderzoekprogramma's opgesteld, en voor de uitvoering ervan voelen de programmaleiders zich in het algemeen verantwoordelijk. Door de evaluatie na afloop is het niet mogelijk om geheel vrijblijvend een programma in te dienen. Het aantal publicaties van de faculteit vertoont een opwaartse lijn. Dit geldt echter niet alleen voor het VF-onderzoek, maar ook voor het VF-onderzoek. Het heersende onderzoekklimaat tendeeft naar 'publish or perish'. De klimaatverandering uit zich niet alleen in een kwantitatieve verhoging van de publicaties, maar ook in het streven naar een kwalitatieve verbetering. Kwaliteitsnormen voor wetenschappelijk onderzoek zijn moeilijk aan te geven, maar er zijn programmaleiders die pas spreken van een bevredigend resultaat als er gepubliceerd wordt in buitenlandse vaktijdschriften. De drang tot het leveren van zo hoog mogelijke prestaties is het gevolg van de verwachting, dat de externe beoordelaars hoge normen zullen hanteren bij de evaluatie na afloop van de programma's.

Hiermee wil niet gezegd worden, dat door het VF-systeem nu alles rozegedrukt en maneschijn is op het onderzoekgebied van onze Faculteit. Het smeden van homogene onderzoekteams uit een groep solistische onderzoekers gaat niet van de ene dag op de ander.

re. Mijn indruk is, dat aan samenwerking binnen een vakgroep toch makkelijker vorm is te geven dan tussen de individuen of groepjes verspreid over verschillende vakgroepen. De CWB heeft de aanzet gegeven voor periodiek overleg met de verschillende programmaleiders om inzicht te krijgen in de voortgang, waarbij tevens wordt gekeken of de groep van onderzoekers een homogeen team zijn gaan vormen. Een zekere bijsturing is nu misschien nog mogelijk. Tussentijds het proces overziend, meen ik te mogen stellen, dat sinds de invoering van het VF-systeem het onderzoek aan onze Faculteit meer structuur vertoont en daardoor een duidelijker gezicht. Op de vraag, of alle bovenstaande positieve ontwikkelingen geheel en al toegeschreven moeten worden aan het VF-systeem, blijf ik het antwoord schuldig.

Indra Wahab

De auteur is medewerker van de vakgroep Ontwikkelings- en Agrarische Economie (ISMOG).

* Op 20 mei heb ik mijn functie als secretaris van de CWB neergelegd, gezien de — naar mijn mening te geringe — adviseerende bijdrage van de CWB in het proces van besluitvorming betreffende de doctoraatsopleiding.

Tin crisis

Is het mogelijk een markt langdurig te beheersen door de prijzen op een hoog niveau te houden terwijl de vraag naar het produkt afneemt? Dat kan, maar het kost geld. En als het geld op is komen de klappen des te harder aan. Deze simpele marktwaarheid lijkt aardig te worden bevestigd door wat sinds oktober vorig jaar als de tin crisis bekend is.

Per jaar verbruikt de wereld zo'n 160.000 ton tin in blikjes en voor soldeer. De wereldconsumptie is de laatste jaren sterk teruggelopen onder invloed van het gebruik van goedkopere substituten bij blikproductie. De productie van tin is mondiaal gezien min of meer op hetzelfde niveau gebleven en de prijs bleef hoog, tot oktober vorig jaar tenminste.

Na de oorlog, in de euforie van de internationale samenwerking van de jaren vijftig, werd de International Tin Council opgericht. De ITC bestaat uit een groot aantal tinproducerende en -consumerende landen die met elkaar het Internationaal Tin Agreement uitvoeren. Het doel van de overeenkomst is prijzenswaardig: gezamenlijk zouden de landen zich inspannen de tinprijs op een stabiel en voor de producerende ontwikkelingslanden acceptabel niveau proberen te houden. De tinmarkt kampte in het verleden met de gebruikelijke problemen van een grondstoffenmarkt. Ten gevolge van de conjuncturele ontwikkelingen van de consumerende landen, steeg de prijs het ene jaar huizenhoog. De producerende landen paste hierop hun productie aan, en vervolgens begon een periode van overproductie en dumprijzen. Niet alleen vervelend voor de ontwikkelingslanden die sterk van het produkt afhankelijk zijn voor valuta-inkomsten (zoals Bolivia en Thailand), maar ook voor de verwerkende industrie in de producerende landen. Daar moest dus iets aan gedaan worden.

Gekozen werd voor een marktinterventie door middel van exportquota gecombineerd met een buffervoorraad. Vooral de buffervoorraad werd een belangrijk instrument bij het stabiliseren van de prijs. Het principe is simpel: zodra de prijs door een zekere bodem zakt, grijpt de ITC in en koopt tin uit de markt. Stijgt de prijs boven een zeker plafond, dan wordt er tin op de markt gedumpt. De in- en verkoopactiviteiten stonden onder leiding van de buffervoorraadmanager en werden gefinancierd door de bij de ITC aangesloten landen.

Het systeem heeft een behoorlijk lange periode goed functioneerd, maar vorig jaar ging het door een aantal factoren definitief mis. De eerdergenoemde consumptierugval maakte het noodzakelijk steeds meer tin uit de markt te kopen. De interventieprijzen van de ITC werden bovendien nauwelijks aangepast (verlaagd) aan de vraag- en aanbodverhoudingen. Het werd dan ook steeds aantrekkelijker voor buitenstaanders om meer tin te gaan produceren: zonder zich te hoeven houden aan de regels van de ITA profiteerden deze producenten van de hoge prijzen. Brazilië en Bolivia zagen hun productie dan ook gestadig groeien. Al deze factoren wij-

zen op de welhaast klassieke voorwaarden van de ondergang van een kartel, dat zich zelf geneert.

Daar kwam nog een belangrijke factor bij. In 1975 kwam een nieuwe buffervoorraadbeheerder bij de ITC. Het was de van Billiton Metals afkomstige Nederlander Pieter de Koning, die een heel wat minder suffig beleid voerde dan zijn voorgangers. De Koning bevond zich in een moeilijk pakket. Er was steeds minder geld beschikbaar om het tin uit de markt te kopen. De zesde tinovereenkomst van 1980 werd gesloten zonder de Verenigde Staten, die toch al nooit zo enthousiast waren geweest om in de vrije markt in te grijpen. De resterende landen bleken steeds minder bereid om de kas te spekken, terwijl de interventieprijzen onaangetast op hun hoge niveau bleven.

Goede raad was duur, maar De Koning optepte zich als een briljante koorddanser in de wankele tinwereld. Hij benutte ruimschoots zijn kennis van de termijnhandel in goederen om met weinig middelen de prijs hoog te houden. De termijnhandel in tin dient om toekomstige prijsrisico's van tintransacties af te dekken. Op de termijnmarkt is het mogelijk om voor een toekomstige periode transacties (koop of verkoop) af te sluiten tegen een prijs die nu al wordt vastgelegd. Op die manier neutraliseren handelaren hun verliezen en winsten die ontstaan door tussentijdse prijsveranderingen bij toekomstige leveringen. De markt wordt echter ook gebruikt door speculanten die gokken op een zodanige prijsontwikkeling dat zij er baat bij hebben. De handelaar en speculant hebben elkaar nodig voor het functioneren van dergelijke termijnmarkten.

De Koning wist door een complex van uitgekende transacties op de Londense termijnmarkt de tinprijs op een hoog niveau te houden. 'Ik handel in illusies', kenschetste hij zijn termijntransacties. Daarnaast beleende hij de gestadig groeiende buffervoorraad tin bij een groot aantal banken, waaronder de ABN. Bij bleef er echter voortdurend op wijzen dat er geld nodig was om het spelletje te kunnen blijven spelen. De lidstaten van de ITC, met de producerende landen, bleven echter doof voor zijn waarschuwingen.

24 oktober voltrok zich de langverwachte ramp. De ITC kon niet langer aan haar verplichtingen op de termijnhandel voldoen. De handel in illusies stortte in. De Londense termijnhandel staakte onmiddellijk de handel in tin, uit angst voor de financiële gevolgen van het geldgebrek van de ITC. Successievelijk was er een totale schuld ontstaan van 700 miljoen pond sterling (circa 2,8 miljard gulden) aan banken en tinhandelaren. Als de ITC niet

aan haar verplichtingen kon voldoen zou dit zeker het faillissement betekenen van enkele termijnbeurshandelaren en een gevoelige klap voor het vertrouwen in de Londense termijnhandel, de belangrijkste non-ferro metalen ter wereld.

Er volgde een maandenlange periode van onderhandelingen tussen de ITC, de termijnhandelaren en de banken, over de verdeling van de schade. Vooral de Nederlandse rol in deze onderhandelingen was op z'n vriendelijkst uitgedrukt nogal merkwaardig. Nederland, ooit het meest trouwe lid van de ITC weigerde categorisch iedere verantwoordelijkheid voor de schuld. 'We wisten er niets van', luidde het. Nog even werd binnenskamers getracht om De Koning de schuld in de schoenen te schuiven, maar deze kon aantonen ruimschoots informatie te hebben verstrekt. Of deze informatie over zijn transactie op de termijnmarkt door de ambtenaren van het Ministerie van Economische Zaken ook werd begrepen is natuurlijk een tweede.

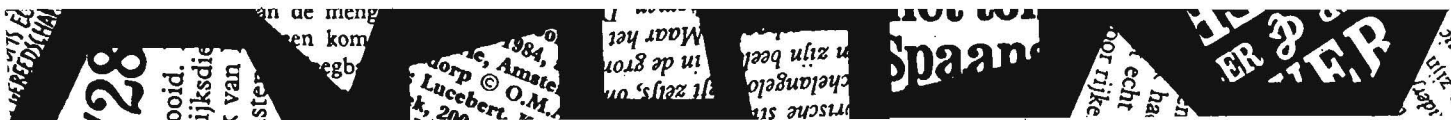
De onderhandelingen leverden niets op en banken en handelaren verbraken hun eenheid om zo snel mogelijk via de rechter de failliete boedel van de ITC te kunnen plukken. De resultaten van de tin crisis:

- de tinprijs zakte van het niveau van 8140 pond sterling per ton tot het huidige niveau van rond de 4000 pond,
- de handel in tin op de Londense termijnmarkt werd definitief gestaakt,
- een aantal termijnhandelaren kwamen in grote moeilijkheden,
- en de zwaarste klappen vielen in de producerende landen, die een belangrijk deel van hun onrendabel geworden mijnen moesten sluiten.

Voor de aanhangers van de vrije markt is de tin crisis het schoolvoorbeeld van de desastreuze gevolgen van een marktinterventie. De mens wikt, de markt beschikt. Met de neergang van een van de laatste functionerende grondstoffenaccorden is in ieder geval eeneinde gekomen aan een periode dat men nog optimistisch gestemd was over de effectiviteit van een geleide grondstoffenmarkt.

Uiterst leerzaam is ook de reactie van de Nederlandse overheid. In tijden van nood geldt kennelijk slechts één advies: 'Don't pay the money and run!'.

Steven Adolf
De auteur is redacteur bij NRC
Handelsblad 'Mens en Bedrijf'

De verkeerde weg

Voorzichtig doe ik mijn ogen open en laat tot me doordringen waar ik ben. Slaapzakken met mensen erin liggen in de kamer alsof ze ad random neergegoot zijn. Overal staan groepjes bierflesjes en liggen kapotte plastic bekertjes. Mijn teen leunt tegen een magnum met wijn die niet echt te drinken maar wel goedkoop was. De kussens waar ik met twee anderen op lig blijven geen moment tegen elkaar aan liggen. Om me heen hoor ik zuchten en kreunen van mensen die hardnekkig hun ogen dichthouden. Langzaam dringt het tot iedereen door dat slapen toch niet meer mogelijk is en dat ze het voorbeeld van die ene doortastende persoon zullen moeten volgen. Het is de dag na een feest en de puinhoop moet opgeruimd worden. Op je nuchtere maag halfvolle bierflesjes legen in een emmer is niet echt bevorderlijk voor de toch al wankele toestand waarin iedereen verkeert. Als je ter plekke bent blijven slapen is the day after altijd een wat onbestemde dag. Zodra de ruimte weer in de vroegere staat is hersteld, ploft iedereen neer en kan dan nog uren blijven hangen. Prettig verveeld een beetje in de zon liggen en nadenken over raadsels waarvan de oplossing zo ver gezocht is dat je die in geen honderd jaar zelf had kunnen bedenken.

Deze bijvoorbeeld. In een telefoonceel ligt een man, dood (meestal komt er minstens één dode in zo'n raadsel voor), bebloed, de ruit van de cel is gebroken en de hoorn bungelt naast het toestel. Buiten de telefoonceel staat een boodschappentas. De vraag is nu: hoe kwam deze man aan zijn einde? Je mag vragen stellen die alleen met ja of nee beantwoord worden. De speculaties over gemene vrouwen, terroristen, spionnen en complotten zijn dan niet van de lucht maar de oplossing is zo huis-tuin- en keuken dat het haast een teleurstelling is. De man had namelijk de hele dag gevist. Er zijn mensen die dat een hele dag kunnen volhouden maar het lijkt mij een bijzonder saai bezigheid. Deze man had echter de dag van zijn leven. Hij had een enorme vis gevangen die onmogelijk in de telefoonceel paste, daarom stond de boodschappentas met vis nog buiten terwijl hij trots zijn vrouw belde om haar het goede nieuws mede te delen. De visser was zo enthousiast over zijn vangst dat hij voor de telefoon aanwees hoe groot de vis wel was. Dat werd hem fataal. Omdat de vis niet in de telefoonceel past, kon ook de hap lucht tussen zijn handen er niet in. Zijn hand sloeg door de ruit, het glas doorboorde zijn slagader, de hoorn schoot uit zijn andere hand en de man

zakte in elkaar.

Het volgende raadsel vind ik van een veel aardiger soort. Gegeven is dat er twee wegen zijn: de goede en de verkeerde weg. (Dit raadsel voorleggen aan het soort mensen dat dit blad leest is een crime want die vragen altijd waarom er maar twee wegen zijn en waarom de ene goed en de andere verkeerd is, dat is dus gewoon gegeven.) Aan het begin van de twee wegen staan twee broers, een tweeling, waarvan de één altijd liegt en de ander altijd de waarheid spreekt. Hoe kun je door het stellen van één vraag aan één van de twee broers (je weet niet wie liegt en wie de waarheid spreekt) met zekerheid zeggen welke weg ze nemen?

Laten we de tweelingbroers Lubbers en Van Aardenne noemen. De veronderstelling dat Lubbers altijd de waarheid spreekt is irreëel maar dat is een kenmerk van veronderstellingen. Stel nu aan één van de twee broers de volgende vraag: welke weg denk je dat je broer zal kiezen?

Of de vraag nu aan Lubbers of aan Van Aardenne wordt gesteld, beiden zullen ze hetzelfde antwoorden: de verkeerde weg.

Belderok

vervolg van pagina 11

gebracht: "De economische groei dient te worden vergroot door stimulering van de aanbodzijde van de economie in het algemeen en door stimulering van de technologische vernieuwing en de investeringen in het bijzonder."

"Om de aanbodzijde van de economie te stimuleren wordt gestreefd naar een bestendig ondernemingsklimaat, voortgaande algemene loonmatiging in combinatie met verdere verlaging van de belastingen en premies, doelmatiger inkomensverhoudingen, vermindering van regelgeving en bureaucratie, versterking van het vakgericht onderwijs en uitbreiding van de mogelijkheden tot om-, bij- en herscholing."

De VVD wil de collectieve lastendruk jaarlijks met 1% van het nationaal inkomen terugdringen. Wanneer de economische groei boven de 2% per jaar uitkomt, dient de extra ruimte te worden aangewend voor verdere premie- en belastingverlaging voor de burgers. Bij de lastenverlaging zal de nadruk komen te liggen op vermindering van de *marginale druk*. Dit interpreteer ik als het minder progressief maken van de inkomstenbelasting.

Het financieringstekort moet drastisch naar beneden. De VVD denkt dat voor de periode 1987-1990 een ombuigingstaakstelling van 18 à 20 miljard gulden geboden is.

De VVD wenst tevens de arbeidsinkomens-

quote terug te dringen tot 80% van het nationaal inkomen.

Om de geldontwaarding zo laag mogelijk te houden en de positie van de gulden te beschermen dient het monetaire beleid gericht te zijn op een geldcreatie die gelijke tred houdt met de structurele groei van onze economie.

Over het loon-, inkomens- en prijsbeleid van de overheid is de VVD duidelijk: "Met uitzondering van extreme economische situaties zal de overheid niet ingrijpen in de loonvorming in de marktsector."

"Er wordt een vrij prijsbeleid gevoerd, waarbij minimumprijzen en verticale prijsbinding bij hoge uitzondering worden toegestaan". De VVD vindt dat de privatisering en afstoting van collectieve taken bij de overheid, in de sociale zekerheid, in de volksgezondheid en in het gesubsidieerde welzijnswerk een centrale plaats moeten krijgen in het beleid. Daarbij zal gebruik moeten worden gemaakt van externe deskundigen.

Privatisering en afstoting van taken moeten een vast onderdeel worden van de begrotingscyclus en staatsdeelnemingen moeten zoveel mogelijk worden afgestoten. Daar waar privatisering niet mogelijk of wenselijk is, wil de VVD het profijtbeginsel systematisch doorvoeren.

Jaarlijks dient ook 2% van de ambtenaren te verdwijnen, met uitzondering van politie, rechterlijke macht en gevangeniswezen.

Ook de VVD neemt de bevindingen van de

Studiegroep Begrotingsruimte over: weg met open-einde regelingen, op naar horizon wetgeving.

Bij de vernieuwing en versterking van de marktsector heeft de VVD een aparte plaats ingeruimd voor de kleine startende ondernemer:

"De kleine startende ondernemingen zijn kernen van nieuwe economische activiteit en zij zorgen in het bijzonder voor nieuwe werkgelegenheid. De positie van de startende ondernemer dient daarom versterkt te worden."

Over arbeidstijdverkorting stelt de VVD: "Arbeidsduurverkorting — die op flexibele en decentrale wijze gestalte krijgt — is een welkom, aanvullend middel om op korte termijn tot vermindering van de werkloosheid te komen indien de bedrijfstijd tenminste wordt gehandhaafd en zo mogelijk wordt verlengd." Eigenlijk zou iedere kiezer alle programma's moeten lezen en vergelijken, vervolgens het gedrag van de partijen analyseren en dan op basis van zijn/haar eigen opvattingen de beste keuze moeten maken. Zo werkt de Nederlandse democratie niet. Ik hoop dat door dit artikel studenten economie meer weten van de verschillen bij de grote partijen op economisch terrein. Wie meer wil lezen verwijst ik naar de bundel 'Verkiezingsprogramma's 1986', met een inleiding van prof. I. Lipschits, uitgegeven bij de Staatsuitgeverij en voor f 32,50 verkrijgbaar bij Scheltema en Atheneum.

MM

GERARD EN INE VAN PEAT MARWICK HADDEN OORDEEL VOOR DE FOTO DES TE MEER EEN FLITSEN

Wie Ine en Gerard wil bijbenen mag wel opschieten. Beide jonge accountants hebben nogal ambitieuze plannen. En zijn goed op weg om die plannen te realiseren bij Peat Marwick Nederland. Begrijpelijk. Ine en Gerard hebben immers geen moeite met hard werken, mits het goed en liefst ook snel resultaat oplevert. Wat dat betreft zitten ze bij Peat Marwick op de juiste plaats.

Nu al behoren zij tot de all-rounders op hun vakgebied met een benijdenswaardig pakket aan praktijkervaring. En dat is nog maar het begin. Geen onaardige start, vinden zijzelf. Stilzitten (voor 'n foto bijvoorbeeld) is er dan niet bij. Ruimte om verder te komen des te meer. Maar goed. Ine en Gerard zijn niet de enigen met ambities bij Peat Marwick.

Wij groeien dan ook sneller dan verwacht. Reden waarom wij op korte termijn willen praten met meer van zulke mensen. Ofwel het neusje van de zalm onder de HEAO-ers en bedrijfseconomen, die binnen 4 jaar hun kwalificatie R.A. behalen.

Peat Marwick Nederland is een ambitieuze accountantsmaatschap met vestigingen in Amsterdam, Den Haag en Velp en maakt deel uit van een wereldwijde organisatie. Een organisatie waar de vooruitgang niet is blijven steken in modern vakjargon. Dat ziet u aan onze geavanceerde controle-

 **PEAT MARWICK
NEDERLAND**

Accou

HANNEN E TOET ICK NEDERLAND GEEN TIJD , MAAR MAKEN ER KANS OP DE CARRIÈRE.

technieken. Dat merkt u ook aan ons werkmilieu. Geen belegen hiërarchie, maar een open informele sfeer met goede intermenselijke verhoudingen. Onze klantenkring beperkt zich niet tot het Nederlandse.

En de werkwijze van Peat Marwick is bij alle kantoren over de gehele wereld geïntegreerd. Wie dus een carrière ambieert binnen een belangrijke internationale organisatie vindt bij ons meer dan voldoende mogelijkheden. Bovendien bespoedigen wij uw ontwikkeling tot all-round vakspecialist met training, begeleiding, snelle zelfstandigheid en een progressief promotiebeleid.

Zoals u ziet heeft Peat Marwick het nodige te bieden. De mensen die wij zoeken kunnen rekenen op een inkomen en secundaire voorwaarden waar elk ander aanbod bij verbleekt. Wie meer wil met zichzelf dan de gemiddelde accountant neemt deze gelegenheid dus te baat en gaat niet van start zonder Peat Marwick Nederland te hebben gesproken.

Bel voor een afspraak: 020-57 33 411. Even vragen naar Mevr. G. Bots.

Peat Marwick International is met een groeiend aantal vestigingen over de hele wereld vertegenwoordigd en geldt als een van de grootste organisaties op het gebied van accountancy, belasting- en organisatie-adviezen.

Peat Marwick is in Nederland werkzaam sinds 1959 en heeft vestigingen in Amsterdam, Den Haag en Velp, met in totaal 235 medewerkers.

Strawinskylaan 1257, 1077 XX Amsterdam;
Laan van Nieuw Oost-Indië 127, 2593 BM Den Haag;
Reigerstraat 30, 6883 ES Velp.

ntants

Onderzoek in Nicaragua

In 1984 sloten de Universiteit van Amsterdam en de Nationale Auton' me Universiteit van Nicaragua (UNAN) een samenwerkingsovereenkomst. Deze zomer zal een groep van tien doctoraalstudenten ontwikkelingseconomie binnen het kader van deze overeenkomst een onderzoek in Nicaragua gaan doen. Het onderzoek is gekoppeld aan het specialisatievak ontwikkelingseconomie met als onderwerp 'Het Nicaraguaanse overgangsproces' dat in de periode januari-maart door drs. O. Catalán gegeven werd. Doel van het onderzoek is om een beter inzicht te krijgen in het nicaraguaanse ontwikkelingsmodel. Hieronder volgt een korte impressie van de Nicaraguaanse economie, een interview met Orlando Cortés, medewerker aan de UNAN en tot slot het een en ander over de voorbereiding van het onderzoek.

In de V.S. weten veel mensen niet of Nicaragua geregeerd wordt door een linkse dictatuur of een rechtse, ondanks de door internationale waarnemers gecontroleerde verkiezingen in 1984. Weet u of er in Nicaragua sprake is van een centraal geleide- of gemengde economie? Het is ongetwijfeld zo dat de staat in Nicaragua een behoorlijke grip heeft op de economie, maar er zijn zekere historische gegevens die deze invloed rechtvaardigen. Evenals in veel andere ontwikkelingslanden die grondstoffen exporteren, was er in Nicaragua ten tijde van de dictator Somoza een economische structuur ontstaan die een verdere ontwikkeling belemmerde. De economie dreef grotendeels op de exportopbrengsten van koffie, katoen en suiker, die sterk afhankelijk zijn van de prijzen op de wereldmarkt. De productie van mais en bonen voor de bevolking was verdrongen door de productie van exportgewassen, er was werkloosheid en honger. De Sandinisten willen deze structuur doorbreken. De doelstellingen van de sandinistische regering: verbetering van de levensstandaard, groei en stabiele exportinkomsten, lijken bijna een verloochening van alles wat een ontwikkelingsland kenmerkt. Om iets van deze doelstellingen te kunnen waarmaken is een diepgaande verandering van de economische structuur nodig. Tegelijkertijd ontbreken de middelen om omvangrijke investeringen te financieren. De transformatie van de economische structuur zal daarom zoveel mogelijk plaats moeten vinden op basis van het bestaande productieapparaat. Dit is een van de redenen waarom de regering heeft gekozen voor een gemengde economie. De staat produceert in Nicaragua 41% van het BNP. Bovendien kan zij invloed uitoefenen op het economisch proces door haar controle over het bankwezen en het grootste deel van de buitenlandse handel. Nicaragua heeft een kleine open economie en zal daardoor altijd afhankelijk zijn van exportinkomsten voor de aankoop van produktiemiddelen die zij zelf niet efficiënt kan produceren. Om de exportinkomsten te stabiliseren wordt diversificatie van de productie en verhoging van de toegevoegde waarde component nagestreefd. Er bestaan ruime mogelijkheden voor de productie en de verwerking van o.a. hout,

visproducten, groentes en textiel, maar het zal enige tijd duren voor deze producten een wezenlijke bijdrage gaan leveren aan de exportopbrengst. Het economisch beleid was in de eerste plaats gericht op een reaktivatie van de export en voedselproductie. Door de toeëigening van een deel van de deviezeninkomsten zou de overheid de transformatie en de modernisatie van de economie kunnen financieren. In dit verband moet de staatssector een voortrekkers- en pioniersrol gaan spelen voor de verwerving en verspreiding van technische kennis. De binnenlandse voedselproductie zou met een nieuwe technologie in de consumptiebehoefte kunnen voorzien en de exportproductie zou op middellange termijn moeten worden gediversificeerd en geïndustrialiseerd. Op korte termijn moeten de nodige deviezen voortkomen uit de reaktivatie van de traditionele exportproducten.

Resultaten

De productie van koffie en suiker heeft de produktieniveaus van voor 1979 overschreden, het effect op de betalingsbalans bleef uit, de verslechtering van de ruilvoet tussen 1979 en 1983 van 44% (1) deed de volume-effecten teniet. Doordat de voedselproductie in het verleden was verdrongen naar gronden van slechte kwaliteit was het niet mogelijk om op korte termijn aan de binnenlandse vraag naar voedsel te voldoen. Aan de resultaten werd verder afbreuk gedaan door de oorlog. De vete van de V.S. met Nicaragua heeft achtereenvolgens geleid tot diplomatieke-, militaire-, en handelsmaatregelen. De gesignaleerde schade van de oorlog beliep volgens door een speciale VN-missie goedgekeurde schattingen, tot 1984 net zoveel als de totale exportopbrengsten in dat jaar (2). Bovendien ging in 1984 en 1985 resp. 40 en 50% van de nationale begroting op aan defensie. Nicaragua heeft de effecten van het handelsembargo van de V.S. geminimaliseerd door nieuwe afnemers te vinden, maar de transportkosten naar deze afnemers zijn veel hoger. Het is moeilijk om de effecten van de oorlog op de economie te kwantificeren. Het is in ieder geval duidelijk dat de monetair-financiering van de defensie de inflatie heeft verhoogd. Ook het produktieresultaat is aanmerkelijk verslechterd. Samen

hebben inflatie en schaarste geleid tot een ontwrichting van de economie. De armste lagen van de bevolking lijdten het meest onder de speculatieve prijsontwikkeling van voedselproducten. De achterblijvende reële loonsontwikkeling heeft geleid tot een leegloop van de produktieve sectoren aan de dienstensector. De tegenvallende exportopbrengsten veroorzaakten een deviezen-schaarste, waardoor grote investeringsprojecten moesten worden stopgezet. Bovendien veroorzaakte het gebrek aan deviezen een nijpend tekort aan reserveonderdelen, waardoor een groot deel van de transport- en produktiemiddelen onbruikbaar werd. Deze situatie heeft het transformatiebeleid stilgelegd. In 1985 liepen de investeringen met 17% terug, het BNP daalde met 2,7%, het exportvolume viel met 13,8% terug (3). De inflatie leidde tot een reële loonsdaling van 36% en een daling van de basisconsumptie met 3,6%.

Nationale eenheid

Deze resultaten oefenen een zware druk uit op twee basisconcepten van het nieuwe beleid, de nationale eenheid en de gemengde economie. Tot nu toe heeft de regering de grootgrondbezitters tot het uiterste beschermd tegen de eisen van de kleine producenten om het land te verdelen. Zij ging zelfs zo ver dat zij landbezettingen door de boeren die de revolutie steunden ongedaan heeft gemaakt. De zware offers die zijn gedaan door de boeren die hun land moesten verlaten in het conflictgebied en de hoge voedselprijzen maken het onmogelijk om de roep om land nog langer te negeren. In een nieuwe landhervormingswet zijn de onteigeningsmogelijkheden verruimd. Hiermee ontstaat het risico dat de regering de grote privé producenten van zich vervreemt. Om de effecten van de economische ontwrichting ongedaan te maken zijn de subsidies op de eerste levenbehoefte teruggebracht, zijn de officiële prijzen sterk verhoogd en zijn de overheidsuitgaven teruggebracht tot een minimum. Deze maatregelen zijn een rechtstreekse aantasting van de levensstandaard van de armste delen van de bevolking. Door een politiek van geven en nemen t.a.v. verschillende bevolkingslagen probeert de regering de nationale eenheid te handhaven. Zolang zij hierin slaagt is het niet te verwachten dat de contra's belangrijke resultaten zullen boeken. Zelfs anti-sandinist Arturo Cruz, een van de leiders van de UNO, de eenheidsbeweging van de Nicaraguaanse oppositie, is van de mening dat de sandinisten niet kunnen worden verdreven door de contra's. Het contadora overleg heeft in januari dit jaar duidelijk stelling genomen tegen inmenging van buitenlandse mogendheden in de regio. Desondanks is de uitdaging van de nieuwe regering er niet langer een van overwinning van de afhankelijkheid, maar van overleving en van een lange adem.

Interview

Hieronder volgt een interview met Orlando Cortéz Hodgson. Hij is op het moment werkzaam op de economische faculteit binnen het kader van de samenwerkingsovereenkomst. In Nicaragua doceert hij landbouweconomie aan de landbouweconomische faculteit (DEA) van de UNAN.

Wat denk je van de landbouwhervorming in het algemeen en in het bijzonder van de botsingen tussen de landloze boeren en de grootgrondbezitters?

De botsingen met de landloze boeren moet gezien worden binnen de context van de strijd die plaatsvindt in bepaalde regio's. Die regio's waarin de confrontaties plaatsvinden worden gekenmerkt door een hoge bevolkingsdichtheid en een gebrek aan grond. Je moet niet vergeten dat veel boeren die nu nog in die regio's leven eigenaar zijn geweest van de grond die daarna door grootgrondbezitters is afgenomen. Desondanks worden bij de verdeling van de grond, die binnen het kader van de agrarische hervorming valt, de fundamentele elementen van de wet geëerbiedigd. Dat wil zeggen dat alleen inefficiënt gebruikte grond wordt verdeeld. Dit betekent dat zowel de inefficiënte delen van de privé sector als van de staatssector worden onteigend. Vooral in de extensieve veeteelt, die nog steeds een groot deel van de beschikbare landbouwgrond beslaat, wordt de grond inefficiënt benut. In deze sector moet door de modernisatie de produktiviteit verhoogd en het beslag op grond teruggebracht worden.

Protesteren de privé producenten niet tegen deze maatregelen?

Nou, dat hangt er van af. Voor zover ze deel uitmaken van de agro-exportsector niet, want dat is een moderne sector die efficiënt produceert. Het was nooit de bedoeling van de agrarische hervorming om deze sector aan te tasten maar juist om haar te beschermen.

De staat controleert de buitenlandse handel en een groot deel van de binnenlandse handel, levert dat geen probleem op?

Het feit dat de overheid wel de buitenlandse handel controleert maar niet de binnenlandse markt, is op zich genomen een deformatie. De privé sector in de binnenlandse handel streeft altijd naar maximale winsten en daar kan de staat niet tegen concurreren. De distributie via de staatskanalen is gericht op de behoeften en niet op de koopkracht.

Wat zijn de resultaten van het beleid om de produktie van basisgranen te stimuleren?

Aankankelijk werd geprobeerd om de produktie van basisgranen te stimuleren d.m.v. subsidies. Op een gegeven moment werd het met de subsidies goedkoper om de basisgranen te kopen dan om ze zelf te produceren. Dat was het probleem! De salarisverhogingen en de afschaffing van de subsidies hebben beiden de produktiviteit gestimuleerd. Door de afschaffing van de subsidies en de verhoging van de prijs van de basisgranen werden de kleine producenten gedwongen om in ieder geval voor zichzelf weer basisgranen te produceren.

Denk je dat ons onderzoeksvoorstel uitvoer-

baar is en dat het kan bijdragen aan bestaande onderzoeken?

Als het onderzoek voldoende diepgang bereikt kan het bijdragen aan bestaande onderzoeken, maar ik denk dat het vooral belangrijk is dat het kan bijdragen aan de discussie omtrent actuele problemen.

Wat denk je van de samenwerkingsband tussen de UNAN en de Uva?

Ten eerst opent de samenwerking de mogelijkheid om kennis uit te wisselen. Ten tweede, door de samenwerking kan de technische capaciteit van de medewerkers aan de UNAN worden verhoogd en ten slotte ontstaat de mogelijkheid dat de Nederlandse samenleving de problemen in Nicaragua vanuit een ander perspectief leert kennen. Hierdoor dan een duidelijker beeld van de problemen ontstaan dan zoals het in de nieuwsgeving gepresenteerd wordt, want die wordt vaak gemanipuleerd.

Meen je dat nou?

Jazeker, want iedere keer als Nicaragua in het nieuws komt wordt het geïdentificeerd met het communisme. Zo was b.v. de berichtgeving over de uitvaardiging van de noodtoestand behoorlijk gekleurd. In geen geval werd duidelijk gemaakt dat Nicaragua een land in oorlog is waardoor bijna 50% van haar begroting aan defensie moet worden besteed, en dat is veel en veel te hoog!!

Het onderzoek

Vorig jaar stond in Folia de oproep om deel te nemen aan een doctoraal groot vak ontwikkelingseconomie met de mogelijkheid aansluitend hier op een onderzoeksreis naar Nicaragua te maken. Dit initiatief is genomen door Oscar Catalán, die tevens het onderzoek begeleidt in Nederland.

De voorbereiding bestond uit een literatuurstudie die uitmondde in een paper. We behandelden verschillende thema's die gezamenlijk een totaalbeeld gaven van de Nicaraguaanse economie. Naast de theoretische voorbereiding moest iedere deelnemer zich de Spaanse taal eigen maken. Een andere kant van de praktische voorbereidingen was het opzetten van het onderzoek. Hiervoor hebben wij gebruik gemaakt van de aanwezigheid van Orlando Cortéz op de faculteit. In overleg met hem besloten wij ons onderzoek te beperken tot de regio Esteli. Op deze manier zou de begeleiding vanuit de UNAN beter te organiseren zijn en bovendien bestonden er, in het kader van beleidsprioriteiten, al een aantal studies over deze regio. Met het onderzoek willen we een beeld vormen van de concrete problemen in de regio die voortkomen uit de transformatie van de economie. We verwachten daarbij problemen tegen te komen op het terrein van de distributie, efficiëntie en arbeidsmotivatie.

Omdat in de Nicaraguaanse economie grofweg drie organisatievormen te onderscheiden zijn, staatsondernemingen, privé-ondernemingen en coöperaties, hebben wij drie groepen gevormd die ieder een van deze vormen voor zijn rekening zal nemen. Daarnaast zullen drie studenten een integraal project (Jalapa), een landbouwindustriële project (Sebaco) en het distributienetwerk on-

derzoeken. In de praktijk is het geen eenvoudige opgave om een nauwkeurige analyse te maken van de organisatievormen en de allocatiemechanismen in een regio. Vergelijkingen kunnen alleen gemaakt worden door de produktiefactoren te wegen met prijzen. Prijzen geven echter in veel gevallen geen reële weergave van de kosten door de verwerking van produktiesubsidies, of zij zijn in onvoldoende mate beschikbaar door een gebrekkige administratie. Daarom zullen regionale studies een belangrijke rol gaan spelen in de onderbouwing van de analyse. Het beeld dat hieruit voortkomt zullen we aanvullen door gesprekken met beleidsmedewerkers van de regionale afdeling van het ministerie van landbouw. Vervolgens wordt op bedrijfsniveau aan de hand van gestructureerde vragenlijsten onderzocht of beleidsmaatregelen de gewenste effecten hebben en welke specifieke problemen er in die organisatievorm optreden. Hiervoor zullen we een aantal geselecteerde bedrijven bezoeken en een beroep doen op de Latijns-amerikaanse gastvrijheid en het geduld. Uit gesprekken met onderzoekers die deze methode ook hebben toegepast bleek dat dat zeer goed te doen was.

Deze bevindingen worden geconfronteerd met de regionale beleidsinstanties en verwerkt in een verslag. Dit verslag wordt terug in de hoofdstad Managua, doorgesproken met studenten en medewerkers van de UNAN. Als onze conclusies een zinvolle aanvulling zijn op het bestaande onderzoek zullen de resultaten via de gangbare kanalen verspreid worden.

Een van de grootste problemen bij de voorbereiding betrof de financiering. Een facultaire regeling biedt echter de mogelijkheid om studiereizen naar ontwikkelingslanden tot een maximum van f 1680,- per persoon te financieren. Om hiervoor in aanmerking te komen moet het onderzoeksvoorstel door de onafhankelijke stichting werkgroep studiereizen ontwikkelingslanden (WSO) worden goedgekeurd. De WSO hanteert vaste criteria waaraan onderzoeksvoorstellen moeten voldoen. Na een voorbereiding met een begeleider, die door WSO wordt aangewezen, volgt de definitieve beoordeling door een commissie van ontwikkelingsdeskundigen. Het voorstel wordt vooral getoetst op ontwikkelingsrelevantie en praktische haalbaarheid. Voor ons zal een belangrijk resultaat van het onderzoek zijn dat we praktische ervaring opdoen. Vooral als je verwacht dat je toekomstige werkring in het buitenland ligt, is dat van groot belang. We hopen dat in de toekomst meer studenten ontwikkelingseconomie van de universiteitenband gebruik maken.

Marc Peerdeman
Metten Koster

1. Notas para el estudio económico de América Latina y el Caribe, 1984 Nicaragua
2. An evaluation of the economic costs to Nicaragua of U.S. aggression: 1980-84, bij E.V.K. Fitzgerald. Noot 6
3. ENVIO, januari 1986

JONGE BEDRIJFSECONOMEN EN FISCALISTEN MET AMBITIE.

**DE DECHESNE GROEP
ZOEKT HET KADER VOOR
DE JAREN NEGENTIG.**

Dechesne Groep
Internationaal via Spicer and Oppenheim.

Vestigingen in: Alkmaar - Almelo - Amsterdam (Amstelveen) - Assen - Eindhoven - Enschede -
's-Gravenhage - Groningen - Haarlem - Heerlen - Hengelo - Oosterbeek - Rotterdam -
Tilburg - Utrecht - Winschoten - Zeist - Zwolle - Antwerpen - Brussel.

De Dechesne Groep is een samenwerkingsverband tussen de maatschappen Dechesne, van den Boom & Co., (registeraccountants), Zeven & Timmers (belastingadviseurs) en VerlindenWezeman (organisatieadviseurs). Met 18 vestigingen en ruim 500 medewerkers neemt de Groep een vooraanstaande plaats in bovengenoemde sectoren in.

De stormachtige groei van de laatste jaren zet zich door en maakt het noodzakelijk jong talent aan te trekken. Zowel een uitdaging voor u als voor ons want in de loop der jaren hebben wij zeer nauwgezet een aantal methodes ontwikkeld waardoor u middels de combinatie van post-doctorale studie en het verwerven van praktijkervaring aan een optimaal begeleide carrière kunt werken. Een carrière die moet leiden tot een kaderfunctie in de jaren negentig. Over al onze vestigingen verspreid hebben wij plaats voor **JONGE BEDRIJFSECONOMEN EN FISCALISTEN MET AMBITIE.**

Bedrijfseconomen die moeten uitgroeien tot zelfstandig registeraccountant of organisatieadviseur en fiscaal juristen of fiscaal economen die moeten uitgroeien tot zelfstandig fiscaal adviseur.

U hebt interesse? Meer informatie kunt u schriftelijk of telefonisch aanvragen. Direct solliciteren kan natuurlijk ook.

Dechesne Groep,
Slotlaan 86-88,
Postbus 439, 3700 AK Zeist.
Telefoon (03404) 20664.
Contactpersoon is
de heer C.J. Hettinga R.A.

Raad Saam

Terwijl op 28 april de universitaire stembus-dichtgingen vond op die datum ook de 161e faculteitsvergadering plaats. De raad was uiteraard nog in de oude samenstelling bijeen. Op 2 juni, als de 162e vergadering plaatsvindt, zal dat ook nog zo zijn. De officiële uitslag van de faculteitsraadverkiezingen wordt namelijk pas op 4 juni bekend gemaakt. De vergadering begon zoals altijd om 14.00 uur in de 'schilderijenzaal' en duurde tot kwart over zes. De naderende zomer liet zich voelen tijdens de beraadslagingen. De temperatuur steeg tot tropische hoogten (le-ve de air-conditioning). Ondanks deze klimatologische tegenwerkingen wisten de 'geachte afgevaardigden' zich door de agenda heen te werken. Een selectie:

Tinbergen Instituut (2)

Dit onderwerp had in de vorige faculteitsraad al de nodige aandacht gevraagd (zie Rostra 131) en zorgde ook nu weer voor opwinding. Ter herinnering: Het Tinbergen Instituut moet een 'center of excellence' worden. Hierin dienen AIO's in vier jaar begeleid te worden naar een promotie. In de maart vergadering had de raad een achttal voorwaarden geformuleerd waaraan het instituut moet voldoen wil onze faculteit meedoen. De andere deelnemers zijn de economische faculteiten van de VU en Rotterdam.

Met die voorwaarden zijn onze delegatielieden ik de interfacultaire voorbereidingscommissie (vice-dekaan Knaack, prof. De Jong en prof. Van Winden) de 'onderhandelingen' in gegaan. Omdat de voorwaarden die de faculteitsraad had opgesteld nogal afwaken van het oorspronkelijke (Rotterdamse) plan hebben die onderhandelingen een maand geduurd.

Desondanks lag nog niet het gevraagde definitieve plan ter tafel maar slechts een voortgangsnota van onze delegatie.

Omdat de AIO's per 1 september in dienst moeten treden bij de faculteiten (al dan niet in een gezamenlijk instituut) moeten half mei de wervingsadvertenties in de kranten staan. De raad moest dan ook besluiten of ze akkoord ging met het plaatsen van gezamenlijke instituutsadvertenties of dat de faculteit zelfstandig advertenties zal plaatsen.

De UvA vertegenwoordigers in de voorbereidingscommissie en het faculteitsbestuur waren van mening dat de faculteit mee moet doen met de gezamenlijke instituutsadvertenties. De onderhandelingspositie van de UvA zou anders enorm verslechteren en de facultaire concurrentie-positie bij het werven van goede AIO's zou ook zwak zijn. Tegegenstanders van de gezamenlijke insti-

tuutsadvertenties (o.a. de Commissie voor de Wetenschapsbeoefening) meenden dat als tot gezamenlijke plaatsing zou worden besloten, de faculteit daarmee in feite ook zou besluiten om in het Tinbergen Instituut te participeren. Voor dat besluit vond men de tijd nog niet rijp omdat er slechts een voortgangsnota was en geen definitief plan. Ook zouden de vakgroepen en de facultaire commissies nog advies moeten geven.

De faculteitsraad was van mening dat de gevolgde procedure een slechte was maar dat de onderhandelingspositie vereiste dat er gezamenlijk geadverteerd werd. Wel moet de werving van de AIO's in overeenstemming zijn met het personeelsbeleid van de UvA. Het definitieve besluit om deel te nemen zal pas genomen worden nadat er een compleet plan gepresenteerd is. Dat plan moet dan ook naar de vakgroepen en de commissies voor advies. De raad gaf de voorbereidingscommissie nog enkele concrete voorwaarden en wensen mee, via amendementen op de voortgangsnota.

Onderwijsprogramma's

Ieder jaar moeten veranderingen in de onderwijsprogramma's vastgesteld worden door de faculteitsraad, na advies van de Onderwijscommissie. Iedere keer zijn er ook weer vakgroepen te laat met het indienen van de onderwijsprogramma's. Hierdoor kon de faculteitsraad niet over alle programma's praten. In de programma's die wel op tijd waren, zijn geen grote wijzigingen aangebracht. Wel zijn er enkele nieuwe vakken geïntroduceerd die samenhangen met tweede-fase opleidingen: de accountants-en de lerarenopleiding.

Accountantsopleiding

Bij de invoering van de wet tweefasestructuur is bepaald dat de accountantsopleiding zelfbestedend moet worden en uit het Academisch Statuut zal verdwijnen. De faculteitsraad heeft enige maanden geleden uitgesproken dat men ondanks deze veranderingen de accountantsopleiding wil behouden maar dan als tweede fase opleiding. De minister heeft onlangs zelf bepaald dat in de overgangsfase de accountantsopleiding nog niet zelfbestedend hoeft te zijn en ook nog een tijdje in het Academisch Statuut zal blijven staan. Dit laatste betekent dat de universiteiten voorlopig nog verantwoordelijk blijven voor de kwaliteit van de opleiding.

De raad gaf toestemming om het postdoctorale onderwijsprogramma oude stijl voorlopig ook voor de nieuwe stijl te laten gelden. Tevens werd er van studentenzijde op aangedrongen dat de nieuwe stijl studenten voorgelicht zouden worden over de ingangseisen voor deze postdoctorale tweede fase opleiding.

Lerarenopleiding

De lerarenopleiding is de enige tweede fase opleiding op onze faculteit die de Minister van O & W op lange termijn wil blijven betalen. Op dit moment is echter nog niet duidelijk hoe de tweede fase er precies gaat uitzien. Wel is duidelijk dat er in de eerste fase 8 studiepunten didaktiek behaald moeten worden om tot de tweede fase lerarenopleiding toegelaten te worden. Deze 8 punten worden onderverdeeld in 4 studiepunten voor het vak 'Algemene onderwijskunde' en een keuze uit één van de twee (4-punts)vakken 'Vakdidaktiek Bedrijfseconomie' of 'Vakdidaktiek Algemene Economie'. In de toekomst komen er namelijk twee afzonderlijke onderwijsbevoegdheden voor de VWO-vakken 'Economische Wetenschappen I en II'. De raad keurde de invoering van de doctoraal keuzevakken didaktiek van totaal 8 studiepunten goed.

Informatie-management

Een onderwerp dat niet onder de goedkeuring van de onderwijsprogramma's viel, maar wel besproken werd, was het plan om een tweede fase opleiding informatie-management op te zetten. Prof. Maes en Alfred Levi kregen van de raad het groene licht om hun plannen verder uit te werken. Het is hun bedoeling een 2-jarige opleiding op te zetten van een hoge kwaliteit die zeer praktisch gericht is. De opleiding zou zich ten opzichte van soortgelijke opleidingen (b.v. de Informatica universiteit) moeten profileren door zijn kwaliteit, zijn specialisme, zijn praktijkgerichtheid en door zijn intensieve onderwijsvorm. De financiering van de opleiding zou moeten geschieden door bijdragen van bedrijven, de gemeente en door middel van collegegelden van maximaal f 10.000,- per jaar per student. De plannenmakers hadden al enthousiaste reacties ontvangen van de gemeente Amsterdam en het bedrijfsleven uit de omgeving op het idee van een opleiding tot informatie-manager.

Rob Jorg

scheltema

holkema

vermeulen

John Adams - Transformatie. Van produk]gericht naar mensgericht ondernemen Lemniscaat 1986	f 39,50	J.J. Klant - What is economy methodology. Valedictory lecture given on 31 jan. 1986 Wigwam press 1986	f 10,00
C.A. Braun red. - Management woordenboek, verklarend zakwoordenboek van bedrijfskundige termen Samsom/nive 1986 paperback gebonden	f 90,00 f 120,00	H. Kortweg en J. Voigt - Helen of Delen. Over de transformatie van mens en organisatie Contact 1986	f 28,50
A. van Couwenbergh en N. van Robaeys - Strategisch gedrag. Structuren en ideeën in beweging Kluwer 1986	f 42,50	N. Macrae - The 2024 report. A concise history of the future 1974-2024 Snew english libr. 1986	f 16,65
W.E. During - Innovatieproblematiek in kleine industriële bedrijven Van Gorcum	f 37,50	P. Madden - Concavity and optimization in micro economics Basil Blackwell 1986	f 125,80
J.J. van Duijn - Van Duijn over economie. Van recessie naar herstel 1982 - 1986 Veen 1986	f 22,90	E. Malinvaud - Mass Unemployment Basil Blackwell 1986	f 33,00
P. Hall - Technology, Innovation and Economic Policy Philip Allan 1986	f 66,00	W.G. Ouchi - The M-form society Avon books 1986	f 20,35
R. Heilbronner en L. Thurow - Economics Explained. In plain, jargon-free language, two famous American economists tell you everything you need to know about how the economy works and where it's going. Touchstone 1986	f 33,80	R. Pennant-Rea en C. Crook - The Economist Economics Penguin 1986	f 19,05
P.J. Katzenstein - Small states in world markets industrial policy in Europe Cornell UP 1985	f 39,10	H. Stufkens - Management voor een nieuwe tijd. Transformatie in bedrijf en organisatie Lemniscaat 1986	f 24,50
		W.S.P. Fortuyn red. - Voor en tegen de markt Kluwer 1986	f 32,00
		H.L. Watter editor - The policy consequences of John Maynard Keynes Macmillan 1986	f 42,60

boekverkopers

Koningsplein Amsterdam Tel. 26 72 12